

ILJA LEONARD PFEIJFFER

Óda na starou Evropu i její pohřební píseň

GRANDHOTEL EVROPA

HOST

ILJA LEONARD PFEIJFFER

GRANDHOTEL
EVROPA

BRNO 2021

Přeložila Radka Smejkalová

Vznik této knihy finančně podpořil

Nizozemský literární fond

This publication has been made possible with financial support
from the Dutch Foundation for Literature

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2018 by Ilja Leonard Pfeijffer

Original title Grand Hotel Europa

First published in 2018 by De Arbeiderspers, Amsterdam

Cover photo © Stephan Vanfleteren

Translation © Radka Smejkalová, 2021

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2021

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0844-0 (PDF)

ISBN 978-80-275-0845-7 (ePUB)

ISBN 978-80-275-0846-4 (MobiPocket)

Stelle

Úkol

1

První, s kým jsem po dlouhé době promluvil, když nepočítám pár odměřených slov, jež jsem si na začátku a na konci jízdy vyměnil s nevrlym taxikářem, byl vyzáblý hoch tmavé pleti v nostalgické červené uniformě poslíčka. Jak se taxík s rachotem blížil ke konci dlouhé štěrkové příjezdové cesty, už zdálky jsem ho viděl sedět na mramorové podestě u vchodu lemovaného z obou stran korintskými sloupy, pod nápisem Grandhotel Evropa, vyvedeným zlatým písmem. Vychutnával si cigaretu. Vstal, aby mi pomohl se zavazadly. Mrzelo mě, že můj příjezd narušil jeho kuřáckou pauzu, a tak zatímco se taxík od nás po štěrkové cestě vzdaloval, pravil jsem popravdě, že moje zavazadla mohou klidně počkat, že mám za sebou dlouhou cestu a že bych si také dal cigaretu. Nabídl jsem mu jednu bez filtru ze světlemodrého balíčku Gauloises Brunnes a připálil mu mosazným zapalovačem značky *Zippo Solid Brass*. Na čepici měl zlatou nití vyšitý nápis Grandhotel Evropa.

Posadili jsme se. Pár minut jsme vedle sebe mlčky kouřili na schodech před honosným vchodem do tohoto kdysi velkolepého hotelu, kde jsem se hodlal prozatím usadit, a teprve pak na mě poslíček promluvil.

„Omlouvám se, že nedokážu potlačit zvědavost, ale mohl bych se vás zeptat, odkud přijíždíte?“

Vyfoukl jsem kouř směrem k oblaku prachu, který po sobě taxík zanechal jako památku na konci příjezdové cesty, kde začínal les.

„Na tuto otázku existuje několik možných odpovědí,“ odtušil jsem.

„Rád bych je slyšel všechny,“ řekl. „Avšak pokud by vás to příliš zaneprázdnilo, můžete mi případně sdělit jen tu nejhezčí.“

„Jsem zde především kvůli naději, že si tu snad na hledání odpovědí najdu čas.“

„Omlouvám se, že jsem vás při tak závažném úkolu obtěžoval. Musím mít na zřeteli, že má zvědavost může být pro naše hosty přítěží, jak říkává pan Montebello.“

„Kdo je pan Montebello?“ zeptal jsem se.

„Můj šéf.“

„Consierge?“

„To slovo nesnáší, i když jeho etymologie se mu zamlouvá. Poučil mě, že je odvozeno z výrazu *comte des cierges* neboli ‚hrabě svíček‘. V podstatě všechno, co vím, jsem se dozvěděl od pana Montebella. Je pro mě jako otec.“

„Jak tedy chce, aby mu lidé říkali?“

„Zastává funkci *maître d'hôtel*, ale dává přednost titulu majordomus, poněvadž se v něm skrývá latinské slovo ‚dům‘ a poněvadž podle něj našim nejdůležitějším úkolem je dbát na to, aby naši hosté zapomněli, jaké místo před svým příjezdem sem považovali za svůj domov.“

„Benátky,“ řekl jsem.

Při pronesení názvu tohoto města mi z cigarety upadl popel na kalhoty. Poslíček si toho všiml, a než jsem se zmohl

na protest, sundal si jednu bílou rukavičku a se vší vervou se s ní jal popel z svých kalhot oklepávat. Měl hubené snědé ruce.

„Děkuji,“ pronesl jsem.

„Co jsou Benátky?“ zajímal se.

„Místo, které jsem před svým příjezdem sem nazýval domovem, a nejhezčí odpověď na tvoji předchozí otázku.“

„Jaké jsou Benátky?“

„Ještě nikdy jsi v Benátkách nebyl?“ zeptal jsem se.

„Ještě nikdy jsem nebyl nikde,“ přiznal. „Jenom tady. Proto jsem si k nevoli pana Montebella uvykl obtěžovat naše hosty zvědavými otázkami. Snažím se prostřednictvím jejich příběhů poznat kousek světa.“

„Jaké místo jsi před svým příjezdem sem považoval za domov ty?“

„Poušť. Ale díky panu Montebellovi jsem na ni zapomněl. Jsem mu za to vděčný.“

Spočinul jsem pohledem na pozemcích obklopujících hotel. Po sloupořadí se šplhal břechtan. Jedna z velkých hliněných váz, z níž do všech stran trčela bugenvilea, byla prasklá. Mezi šterkem prorůstal plevel. Panoval tu klid, ale to nebylo to správné slovo. Spíše odevzdanost. Stejným způsobem by se člověk mohl smířit i s během času a se ztrátou všeho.

„Benátky jsou minulostí,“ podotkl jsem. „A doufám, že pan Montebello mi na ně také pomůže zapomenout.“

Típl jsem cigaretu v květináči, který nám posloužil jako popelník. Poslíček udělal totéž a vyskočil, aby se mi postaral o zavazadla.

„Děkuji ti za společnost,“ řekl jsem. „Smím se zeptat, jak se jmenuješ?“

„Abdul.“

„Těší mě, Abdule.“ Představil jsem se. „Tak pojďme dovnitř. Ať to může začít.“

2

I kdybych na existenci majordoma nebyl dopředu připraven, nemohla by mi uniknout. Jen co jsem jednou nohou překročil práh jeho pevnosti a svatyně, už mi tančil v ústrety. Z obřadnosti, kudrlinek a arabesek, s nimiž mě vítal, bylo okamžitě jasné, že mám co do činění s profesionálem.

Dopředu se z paměti naučil mé jméno a diskrétně mi naznačil, že si je vědom faktu, že se považuji za spisovatele. Zatímco se starostlivě vypytał, zda pro mne dlouhá cesta nebyla příliš namáhavá, nepozorovaně odněkud vyčaroval kartáč na šaty, jímž mi upravil ramena od saka, přičemž si nenechal ujít příležitost a složil mi poklonu za stříh obleku.

Jako by se cítil odpovědný za stvoření celého vesmíru, omluvil se za nedůvěřivost moderního světa, která ho nutí brát zřetel na jisté formality, ale ujistil mě, že na ně najdeme vhodný okamžik později, až si po cestě dopřeji odpočinek.

Když jsem mu sdělil, že bohužel ještě nevím, jak dlouho hodlám pobýt, a že doufám, že to není problém, elegantním gestem mé obavy odbyl a přísahal, že podniku je ctí a jemu osobním potěšením, že mne zde mohou považovat za hosta, a že si jen přeje, aby toto potěšení mělo dlouhého trvání. Načež se ke mně naklonil a špitl, že se rozhodně nehodlá plést do věcí, do nichž mu nic není, ale nemohl si prý nevsímnout, že nemám řádně dopnutý levý manžetový knoflíček a že by si nikdy neodpusť, kdybych ho v důsledku jeho diskrétnosti měl ztratit.

Zeptal se, jestli mne může zavést do apartmá, které speciálně pro mne nechal přichystat. Byl si jistý, že mi bude

po chuti, ale pokud bych snad seznal, že v jakémkoliv ohledu nenaplnuje má očekávání, osobně se zasadí o to, aby všechna má doplňující přání byla neprodleně vyslyšena. Dovolil si nechat mi na pokoj připravit malé občerstvení a nápoje. Byl bych tak laskav a následoval ho?

Pan Montebello, majordomus Grandhotelu Evropa, mě ze vstupní haly, kde se nacházela recepc a kamrlík portýra, zavedl vysokými dubovými dveřmi do velké hlavní dvorany s mramorovými sloupy, odkud vedlo monumentální schodiště do horních pater. Po koberci s vysokým vlasem se pohyboval jako krasobruslař, nedělalo mu sebemenší potíže otočit se ke mně celým tělem, chtěl-li mi podat nějaké vysvětlení či poukázat na nějakou zajímavost, a přitom stejnou rychlostí pokračovat v chůzi pozadu. Kdyby k tomu čas od času nevykroužil piruetku, aby mi poskytl příležitost ho dohnat, býval bych měl problém s ním udržet krok. Abdul za námi krácel s mými zavazadly.

„Tady vlevo se nachází knihovna,“ pravil můj průvodce, „a za ní zelený sál a čínský salonek. Ve druhém křídle najdete hotelovou lobby, snídaňový sál a skromnou restauraci, kde jsem vám zarezervoval stůl u okna s výhledem na pergolu a růžovou zahradu, nebo tedy to, co z ní zbylo, a na jezírko, které se třpytí za ní. Fontána už je bohužel několik let mimo provoz, ale mohu vás ujistit, že naše kuchařka se vynasnaží, aby vám tento nedostatek vynahradila.“

V hlavní dvoraně se majestátně vyjímal vysloužilý starožitný lustr.

„Jeden z našich výstavních kousků,“ poznamenal majordomus, kterému neuniklo nic, tudíž ani fakt, že mě svítidlo zaujalo. „Jen jeho údržba je opravdu náročná. Zaznamenal jste portrét nad krbem? Nepochybně poznáváte výrazné

a ušlechtilé rysy Niccoly Paganiniho. Namítnete-li, že z malířského hlediska se nejedná o žádné veledílo, rozhodně přisvědčím. Je to práce poctivého, nepříliš talentovaného mistra, jenž ani za svého života nikterak nepředčil svou dobu. Přesto nám tento obraz velice přilnul k srdci, poněvadž byl pořízen přímo tady a houslový virtuos mu stál modelem, když na vrcholu své kariéry pobýval v tomto hotelu na své cestě za potleskem a slávou u velkých evropských panovnických dvorů. Traduje se, že se sám uvolil, že v této dvoraně přednese koncert jako poděkování za vynikající steak *aux giroles*, který mu zde byl naservírován. Tento pokrm mezitím dostal název steak Paganini a jako takový je dodnes ozdobou našeho jídelního lístku. Těžko bych vám pro dnešní večer mohl dát lepší doporučení.“

Nalevo od krbu visel akvarel skromného formátu a skromné umělecké hodnoty, který zobrazoval Piazza San Marco v Benátkách. Při pohledu na něj jsem musel polknout. Byl jsem si jistý, že si toho majordomus všiml, nic však neřekl, ačkoliv by to bývala byla znamenitá příležitost k přednesu Vergilia. Zábradlí mramorového schodiště zdobily sochy bájných zvířat — vlevo chiméra, vpravo sfinga.

„Naši hosté mohou poklidně usínat s vědomím, že jejich pokoje jsou řádně střeženy,“ pronesl Montebello. „Aby se člověk dostal do horního poschodí, musí projít mezi hybridním převtělením strachu a záludně předoucí kočkou pokládající hádanky, přičemž první soška představuje nepříliš realistické sebepojetí muže a druhá podstatu ženy, dovolíte-li, abych vás pobavil svým diletantstvím v oblasti symboliky. Jeden z našich vzácných hostů mi kdysi sdělil, že podle něj ty obludy nemají bránit ve vstupu cizím osobám, nýbrž bránit hostům, aby se odebrali k východu. Od okamžiku, kdy to pronesl,

už uplynulo mnoho let, a dotyčný tu je pořád. Jmenuje se Patelki. Setkáte se s ním. Intuice mi našeptává, že by vám jeho společnost mohla být po chuti. Je to mimořádný vzdělanec.“

Na odpočívadle nad schody stála velká váza s umělohmotnými květinami.

„Já vím,“ pravil majordomus. „Marně jsem doufal, že ji minete bez povšimnutí. Snažně vás prosím, abyste byl tak velkodušný a přijal mou poníženou omluvu. Tato nemístná dekorace je žalostným důsledkem nadšení nového majitele.“

„Hotel má nového majitele?“ zeptal jsem se.

„Grandhotel Evropa nedávno přešel do čínských rukou,“ vysvětlil. „Novým majitelem je pan Wang. Je to vývoj poslední doby, který v tomto okamžiku ještě nedokážeme dost dobře vyhodnotit. Pan Wang výslovně prohlásil, že má v úmyslu vrátit hotelu jeho dřívější lesk, přičemž finanční prostředky, jimiž dle všeho disponuje, se k tomuto účelu budou náravně hodit. Jistě jste zaznamenal, že hotel tu a tam vykazuje známky zanedbanosti. Už zkrátka nemáme tolik hostů jako dříve. I to pan Wang hodlá změnit. Má v úmyslu dosáhnout plné obsazenosti. To vše bych víceméně hodnotil kladně. Na druhou stranu tato váza s umělohmotnými květinami vzbuzuje pochybnosti, zda nový majitel cítí dostatečnou přízněnost s našimi tradicemi. Nerad bych vás ovšem unavoval svými obavami. Už jsme na místě. Toto je pokoj číslo sedmnáct, apartmá, které jsem vám nechal připravit. Měl byste vědět, že francouzská okna vedoucí na terasu se špatně dovírají. Při silném větru doporučuji umístit před ně židli. Nyní vás nechám o samotě, abyste se mohl zotavit po cestě a převléknout se. Pokud byste cokoliv potřeboval, stačí zatáhnout za šňůrku u dveří. Přeji vám v Grandhotelu Evropa příjemný pobyt.“

Perfektní. Hotelový pokoj byl perfektní ne proto, že by byl perfektní, nýbrž právě proto, že perfektní nebyl. Tady nedostal volnou ruku žádný interiérový designér s jednoduchým univerzálním nákresem, tady byla k vidění beznadějně skučící přešršel bujarých stop, které po sobě zanechala přešršel historických událostí. V němém úžasu tu proti sobě stály a visely kusy nábytku a dekorace z velice rozličných a vzájemně vzdálených dějinných epoch.

V předním pokoji se po boku starožitného červeného koženého křesla chesterfield a nádherného elegantně vyřezávaného stolečku z osmnáctého století vyjímala lenoška z doby Ludvíka XV. ve starorůžovém sametovém čalounění s motivem růží a s podnožkou zhruba stejné barvy. Na vysokém rohovém stolku stálo velké bakelitové rádio s postříbřeným otáčecím knoflíkem a s vyrytými názvy předválečných rozhlasových stanic. Možná by se s pomocí správného transformátoru ještě dalo uvést do provozu, jenže by se z něj nelinula stejná hudba jako dříve. Zadnímu pokoji dominovala obludná časově nezařaditelná postel s nebesy a se čtyřmi pozlacenými sloupy v egyptském stylu, na nichž spočíval rudý sametový baldachýn s hvězdami vyšitými zlatou nití. Kdo tuší, kolik povzdechů a šeptem pronesených tajemství se tu pod onou hvězdami posetou látkou vznášelo? V koupelně s velkým zrcadlem v pozlaceném rámu byla vedle starožitné smaltované vany na čtyřech bronzových nožičkách v podobě lvích tlap s viditelnou nechutí umístěna moderní sprchovací kabinka.

Řada předmětů vypadala, jako by je do apartmá naplavila voda — staré knihy, mosazný zvoneček, velký popelník

ve tvaru zemské polokoule spočívající na ramenech Atlanta, malinká myší lebka, rozličné psací potřeby, pouzdro s monoklem, vycpané mládě sovy pálené, ořezávač doutníků, kompas, foukací harmonika, loutka wajang, mosazná váza s pavími pery, láhev perlivé vody a dřevěný mnich sloužící dle všeho jako louskáček na ořechy — aniž přitom bylo patrné, zda to všechno má být součástí určitého dekorativního konceptu, zda se jedná o povícero různorodých představ, jak pokoj zařídit, které byly v průběhu dějin naplněny jen z poloviny, a přitom si nikdo nedal tu práci, aby nejprve odstranil důsledky předchozích podobných iniciativ, nebo zda jde o věci, které tu zanechali dřívější cestovatelé, po nichž pokojské odmítly zahladit stopy ve filozofickém přesvědčení, že přítomnost dovtvářejí roztroušené usazeniny náhodných sedimentů historie, jež není vhodné odklízet.

Přejel jsem uznale prstem po pozlaceném obložení, osahal si tloušťku látky těžkých okrových závěsů a odsunul židli, abych mohl otevřít francouzská okna na terasu, z níž se nabízel výhled do růžové zahrady, nebo tedy toho, co z ní zbylo, a na jezírko s nefunkční fontánou, a napadlo mě, že na podrobný popis tohoto pokoje ještě budu mít dost času. Hotel byl pěkný, neřkuli dokonalý, a já neviděl důvod, proč bych tu neměl zůstat do doby, než budu vědět kam dál.

Hned při vstupu do místnosti jsem si před oknem vedle dveří na terasu všiml obrovského honosného psacího stolu z ebenu, stylově intarzovaného světlejšími druhy dřeva, k němuž patřila strohá, zato bytelná a pohodlná dřevěná kancelářská židle ze třicátých let. Než jsem si v zadním pokoji pověsil do skříně obleky a košile, vykonal jsem rituál, jímž jsem si stůl označoval jako své teritorium. Nalevo jsem na hromádku vyskládal prázdné sešity, které jsem si přivezl, a vedle

nich jsem položil plnicí pero. Na dosah ruky jsem umístil lahvičku se svým oblíbeným černým inkoustem. Vytáhl jsem z pouzdra MacBook a položil ho na pravou stranu pracovní desky. Kabel jsem zastrčil do zásuvky.

Nepřijel jsem totiž do Grandhotelu Evropa, abych tu v pasivním očekávání nějakého prozření, které se na mě v určitém okamžiku snese jako okvětní lístek z vadnoucí kytice, melancholicky nechával plynout čas obklopen oprýskaným luxusem a zašlou slávou. K takovému prozření jsem se chtěl donutit, a proto bylo záhodno, abych se pustil do práce. Potřeboval jsem si udělat pořádek ve vzpomínkách, které mě honily jako roj zběsilých včel a bránily mi v racionálním uvažování. Pokud jsem chtěl na Benátky a na to, co se v nich odehrálo, skutečně zapomenout, musel jsem se nejdříve na všechno co nejpřesněji rozpomenout. Tomu, kdo se nerozpomeně na všechno, co chce zapomenout, hrozí, že určité věci zapomenout zapomeně. Musel jsem všechno sepsat, ačkoli jsem si byl vědom toho, že — slovy Aenea adresovanými Dídó — při onom nezbytném vyprávění hrozí se vzpomínek duch a vzpíná se nářku. Ale k vystavení účtu je zapotřebí vše sesumírovat. Bez východiska není cíle a bez čitelné verze minulosti není budoucnosti. S perem v ruce se mi přemýšlí lépe. Inkoust objasňuje. Své myšlenky jsem mohl znovu opakovat pouze sepsáním toho, co se stalo. Takový úkol jsem si stanovil. Proto jsem přijel právě sem.

Nemělo smysl ten úkol odkládat. Kdyby, až bude potom, bylo po všem, bylo by dobré si s tím pospíšit. Chtěl jsem se do práce pustit hned druhý den ráno.

Odebral jsem se do zadního pokoje a padl na rozmařilou postel s nebesy. Mocně se pode mnou rozhoupala, jak to umějí jen hotelové postele. Čím druhý den začnu? Přírozeně

se nabízelo začít od začátku. Zíral jsem na hvězdy na nachovém baldachýnu nad hlavou. Začátek může počkat, pomyslel jsem si. Místo toho bych měl začít u okamžiku, kdy má očekávání byla napjatá k prasknutí. Stejně jako plnění mého úkolu započalo mým příjezdem do Grandhotelu Evropa, začnu svou rekonstrukci příjezdem do Benátek. Viděl jsem před sebou to potápějící se město, cítil jeho vzdouvající se minulost a upadl jsem do hlubokého spánku.

Náměstí slibů

1

Kdykoliv člověk přijede do Benátek, jako by se v nich ocitl poprvé. Ačkoliv jsem tam předtím byl mnohokrát a na večírcích z rukávu bezmyšlenkovitě sypal zvučná jména jako Tizian a Tintoretto, ačkoliv jsem si nepřestal rutinně číst noviny ani v okamžiku, kdy ohnivě rudý vysokorychlostní vlak, v němž jsem se z pevninského Mestre vezl do historického jádra, začal vehementně brzdit, a ačkoliv jsem si předsevzal, že ke svému entrée do města přistoupím prakticky a jakékoliv případné pohnutí mysli odložím na okamžik, až se tam zabydlím, přesto přese všechno jsem v okamžiku, kdy jsem vycházel z nádraží a viděl, jak se u zelené vody přede mnou tak bezstarostně a zdánlivě nevinně rozkládá to křehké pastelové klišé, zalapal po dechu.

Benátky se na mě culily jako čekající milenka. Celá ta staletí, po něž trpělivě vyhlížela z okna, jí přidala na klidu i na kráse. Cinkala šperky, jak otevírala měkkou a teplou náruč k dlouho očekávanému objetí, jež mi bylo osudem i určením, a chichotala se tomu, jak do sebe všechno konečně logicky zapadá. Když šeptala slova o věčnosti, věděla, o čem mluví. Měla dost šatů na všechny oslavy, které se ještě budou konat.

Není lepší město než Benátky, má-li člověk přijet někam, kde na něj čeká jeho milá. Clio sem dorazila přede mnou. Rozdělili jsme si úkoly. Já musel vyklidit a předat obě naše bydliště a vyřídit poslední formality s majiteli, zatímco ona se už vydala do Benátek, aby dala do pořádku naše nové bydlení a byla na místě, až přijedou stěhováci. Věcí jsme měli málo. Většinu z nich tvořily Cliiny knihy. Jednou jsem zažertoval, že si zvolila těžký obor. Kunsthistorie má slušnou váhu. Ani takový vtípek jsem si nenechal ujít. Clio mi po telefonu řekla, že stěhování proběhlo dobře. Už začala vybalovat krabice. Čeká na mě. Miluje mě.

Někde za těmi koketními fasádami vzdychajícího, honosného města připomínajícího hrobku se nacházela ulice Calle Nuova Sant'Agnese. Stačilo ji najít, abych našel i Clio, ve stěhováckém tričku a v legínách, s dlouhými tmavými vlasy sepnutými do praktického uzlu a možná se šmouhou od barvy na nose, jako v televizní reklamě pro šťastné mladé páry, mezi krabicemi vždy prosluněného bytu, kde se začne odehrávat skutečný život. A dnes večer si oblékne plesové šaty a ruku v ruce v nich se mnou odšustí vstříc dobrodružství na náměstích, v uličkách a podél černých kanálů, aby tak ke zvučné historii, která toto město ohrožuje jako stoupající voda, připsala další jiskrný příběh.

2

Žádná zavazadla jsem neměl. Všechny své věci jsem poslal se stěhováky. Měl jsem v úmyslu jít pěšky. Těšil jsem se na to. Ve vlaku jsem využil času a cestu z nádraží do Calle Nuova Sant'Agnese jsem se s pomocí mobilního telefonu naučil zpařmeněti. Příležitostí, jak se ztratit, přitom byla řada. Za jiných

okolností bych se těšil i na to, ale tentokrát jsem raději účelově směřoval k cíli. Chtěl jsem vidět Clio.

Vyšel jsem po vysokých schodech mostu Ponte degli Scalzi, jako bych stoupal k hlavnímu oltáři. Překlenout Canal Grande je jako odsloužit slavnostní mši, přičemž tato mše se před výstavbou nového mostu dala odsloužit jen na třech místech. Položil jsem ruce na mramorové mostní zábradlí a shlédl na hemžení na zelenomodré hladině, která byla spíše životní tepnou než překážkou. Jako by ledabylé, zrcadlově obrácené S kanálu načmáral do půdorysu města nějaký opilý projektant, jenž se pak sadisticky smál nad zjištěním, že kvůli jeho zásahu se město pro šlechtice promenádující se v saténových botičkách stalo neschůdným, a teprve druhý den po vystřízlivění si uvědomil, že zcela proti svému úmyslu vytvořil velkolepou vodní cestu, která krásně, pozvolna propojuje všechny městské části.

Ano, gondoly, hned jsem také spatřil gondoly, ačkoliv jsem na takový pohled ještě nebyl připravený. Byly větší, černější a skutečnější než na obrázcích. Když se to vezme kolem a kolem, je směšné, že v jednadvacátém století něco takového stále existuje, jako by to byli pravěcí vodní ptáci, které zázračným způsobem znovu probudili k životu turisté. Ale v případě Benátek se o anachronismech mluvit nedá. V tomhle městě, které nebylo v žádném ohledu zařízené na produktivitu, spěch ani užitek, je anachronismem moderní doba. Tady se čas vznáší v závanech melancholie a stesku po snu o stínu zvonivé minulosti.

Měl jsem silné nutkání ubírat se rovně po Calle Lunga vedoucí směrem, kde se nacházela Clio, ale ve městě, které nikam nekráčí, směr o ničem nevypovídá. Na mapě jsem viděl, že bych se tím zamotal do různých dvorků a zahrádek

jako býk do červeného hadru. V Benátkách se člověk nemůže spolehnout na geometrickou síť ulic. Tady se nikdy nestávalo s rozumem na vymezených parcelách podél racionálně vytyčených cest. Po celá staletí panstvo ostrov zastavovalo výstavnými paláci a jako ulice musely zkrátka posloužit pro luky, které mezi těmito divy světa náhodně zbyly. Kdo se chce pohybovat po Benátkách, musí neustále obcházet exhibicionistické projevy lásky, jimiž své město zahrnuli ti, co tu žili před ním.

Na druhé straně mostu jsem se musel, ač mi to připadalo nelogické, vydat zpátky podél Canal Grande, abych u kanálu Rio de la Cazziola e de Ca'Rizzi mohl zabočit doleva na nábreží Fondamenta dei Tolentini. Cestou mě doprovázela melodičnost těch názvů. Míjel jsem průčelí s mramorovým krajkovím. Ve vodě se zrcadlily dřevěné piloty. Ačkoliv všechno, co jsem kolem sebe viděl, tu stálo už celá staletí, působilo to na mě křehkým dojmem, jako by se jednalo o mořský přelud, který se při sebemenším zavlnění hladiny rozpadne na ne-sourodé vzpomínky na milionech fotografií.

U schůdků jak z domečku pro panenky před mostem vedoucím na úzké nábreží podél kanálu Rio de la Cazziola e de Ca'Rizzi visela na zdi velká žlutá cedule hlásající, že Piazza San Marco i most Rialto se nacházejí směrem, jímž se ubírám, i směrem, z něhož přicházím. Ocitl jsem se na magickém místě, kde se východisko a cíl staly zaměnitelnými pojmy. To mě naplnilo mimořádnou radostí.

Světlo má se vzduchem společně jedno, a sice že teprve jeho nepřítomnost nás přiměje pozastavit se nad faktem, na kolik je důležité. Tady to však vypadalo, jako by světlo bylo výtvozem člověka, který s jeho pomocí završil architektonické dílo, asi jako když pozlatíte sochu nebo pečlivě přelakujete

výjev, v němž město znázornilo samo sebe. Ovšem tato přirovnání jsou příliš statická, protože ve skutečnosti se to světlo navíc neustále pohybovalo, jako by honilo stíny.

Na protější straně kanálu dřímaly obezděné zahrady Papadopoli, kde se pod pláštěm noci při tajných slavnostech ve světle loučí jako stíny objevovali maskovaní hosté. Rodina Papadopoliových vlastnila nejvýznamnější a nejvybranější sbírku umění v celém městě. Na jejich večírcích tančila krása se závistí. Veškerá minulost tu byla stále přítomná a neobjevená.

U náměstí Campo dei Tolentini, na němž měli před mramorovými sloupy neoklasicistního průčelí kostela San Nicolò postavené stolečky okolní restaurace a bary, jsem měl pokračovat rovně. Pak jsem před mostem na Calle Cereria Dorsoduro měl zase zabočit doleva a jít dále po nábřeží Fondamenta Minotto podél kanálu Rio del Magazen. V ohybu cesty se přede mnou otevřelo rafinované panorama. Na konci nábřeží vyšrafovaného jednoduchými piloty ze světlého dřeva se před starorůžovým průčelím nízkého *palazza* se sedmi gotickými okny v ostění z bílého mramoru, které korunovala zvonice kostela stojícího v pozadí, klenul štíhlý oblouk mostu Ponte del Gaffaro.

Měl jsem jít pořád rovně za nosem do ulice Salizada San Pantalon. Těsně před jejím koncem jsem zahrnul doprava na Campiello Mosca, abych se přes dva mosty ležící těsně za sebou dostal na Calle de la Chiesa. Ocitl jsem se na překvapivě prostorném náměstí s názvem Campo Santa Margherita. Přesl jsem ho a po Rio Terà Canal pokračoval k Ponte del Pugni. Z mostu se mi otevřel pohlednicový výhled na architekturu, vodu, gondoly a zvonice. Na protější straně jsem se měl dát doleva přes náměstí před kostelem San Barnaba a po Calle

Lotto dojít ke kanálu Rio del Malpaga a nábřeží Fondamenta Toletta. Pak už mi zbývalo překonat jen jeden kanál, Rio de San Trovaso, abych se dostal ke komplexu Gallerie del Seicento. A kousek za ním, z jeho druhé strany, se nacházela Calle Nuova Sant'Agnese, můj nový domov a Clio.

3

Nehodlám uvyknout zaznamenávání samozřejmostí, ale jedna taková samozřejmost se k mé velké radosti opakovala tolikrát, že ji nechci ponechat bez povšimnutí. Pochopitelně jsem Clio podcenil. Neotevřela mi ve stěhováckém tričku a v legínách, předvedla se — jako by věděla, že toto bude její první vystoupení v mé knize — coby žena, která ví, jak má vypadat správné entrée: v úchvatných krátkých černých šatech značky Elsa Schiaparelli pošítych květinovým vzorem z bílých skleněných korálků a s frivolním límcem z bílé rafie, k tomu páskové boty Fendi na vysokém podpatku a dlouhé visací stříbrné náušnice od Gucciho. Nalíčená nebyla téměř vůbec nebo vůbec, jak bylo jejím zvykem, až na to, že si speciálně pro tuto příležitost nanasla na rty rudou rtěnku barvy ferrari.

„Tyhle šaty na mě zničehonic vybaflly z jedné stěhovací krabice,“ prohlásila. „Už jsem zapoměla, že je vůbec mám. Líbí se ti? Vyšly z módy tak dávno, že do ní podle mě mezitím zase přišly. Melancholie je dneska v kurzu. Minulost je zase in. Vítej v Benátkách, Iljo. Chyběl jsi mi.“

Padla mi kolem krku, jako by si myslela, že ji zabírá kamera — na jedné noze si stoupla na špičku, druhou fotogenicky zalomila dozadu a takto mě políbila na ústa.

„Padne ti skvěle,“ řekla.

„Co?“

„Ta rtěnka. Pojd'. Oslavíme tvůj příjezd. Byt ti ukážu potom. Nejdřív si dáme něco k pití.“

„Kam chceš zajít?“

„Pochopitelně na Piazza San Marco.“

Posadili jsme se na zahrádku u Caffè Lavena. Ve jménu nostalgie jsme se klidně mohli nechat oškubat i v kavárně Florian nebo Quadri. I tam jsme si mohli být jisti, že turistické vytěžení zvučného jména a elegantní minulosti bude provedeno stylově a s grácií. Ostatně jsme tam zamířili právě kvůli tomu a kvůli romantické iluzi, že si své nové bydliště v Benátkách prohlédneme očima slavných turistů, jako byli Stendhal, Lord Byron, Alexandre Dumas, Richard Wagner, Marcel Proust, Gustav Mahler, Thomas Mann, Ernest Hemingway nebo Rainer Maria Rilke, kteří sem kdysi zavítali před námi a zcela jistě seděli na stejných židlích a právě tenhle výhled proslavili. Bez zaváhání jsme si objednali dva stříky — s vědomím, že každý stojí osmnáct euro a že si potom dáme určitě ještě další rundu.

„Tak co říkáš našemu novému městu?“ zeptala se Clio.
„Teda jestli ‚nové‘ je tady to správné slovo.“

Rozhlížel jsem se. Přísné fasády s arkádami vysílaly majestátně autoritativní pohledy směrem k bazilice San Marco, jejíž kupole a oblé tvary bublavě a až mimozemsky kontrastovaly s pozemskou demonstrací moci ztělesňovanou náměstím před ní. Naddimenzovaná zvonice z červených cihel s ochozem z bílého mramoru a se zelenou špičatou střechou tvořila svým asymetrickým umístěním směšný kontrast k racionálnímu honosnému prostoru, který právě ve své neústupné opovázlivosti a přehnanosti působil velmi elegantně a efektivně. Vedle se jako utajované překvapení rozkládala druhá část náměstí lemovaná z jedné strany nadpozemským Dóžecím

palácem, který jako by se se svými dvěma křehce působícími otevřenými spodními podlažkami vznášel pod robustní stře-dověkou nástavbou, a z druhé strany dvěma sloupy, za nimiž dlažba bez jakékoliv zidky, zábradlí, dopravní cedule nebo upozornění přecházela ve vody Canal Grande, v lagunu a otevřenou moře. Číšník v rukavičkách vybalancoval na špičkách prstů stříbrný podnos. Holubi se přátelili s turisty.

„Tohle město ti dělá perfektní kulisy,“ podotkl jsem.

„Chceš říct, že stárnu?“

„Mám na mysli, že ještě lépe vynikneš ve zlatém rámu.“

„Nepřipadá ti, že Benátky jsou svým způsobem i tristní? Když se tak člověk rozhlíží po Piazza San Marco, měl by objektivně konstatovat, že je tu narváno. A přesto náměstí působí tak opuštěně a prázdně, jako by myšlenkami dlelo někde jinde. Protagonisté starých časů jsou pryč, historie se píše někde jinde, světové dějiště se přesunulo, a tohle náměstí tu zůstalo a přesně neví, k čemu ještě slouží. Jako by na něco čekalo, nemáš ten pocit?“

„Čekalo na nás,“ řekl jsem. „Teď ten příběh může začít.“

„Skončí dobře?“

„Krásné příběhy nikdy dobře nekončí,“ odpověděl jsem. „Takže jsme na tom každopádně dobře. Buď se staneme součástí krásného příběhu, nebo budeme žít šťastně až do smrti.“

„V prvním případě chci, abys ten příběh sepsal ty a nikdo jiný.“

„Slibuju ti, že o tobě budu psát jen tehdy, až kvůli tobě budu žalostně truchlit.“ Tak jsem to řekl a také jsem to dodržel.

Procitnutí vodní žínky

1

Anonymita a pomíjivost, jimiž se za normálních okolností vyznačují hotelové pobyty a které v člověku vyvolávají pocit sklíčenosti i vzrušení nad faktem, že dočasně uvízl na území nikoho mezi odjezdem z domova a návratem domů, kde právě proto, že se nic neděje, by se klidně mohlo dít leccos, právě ta anonymita a pomíjivost — a to pouze v cizích lůžkovinách — člověka poté, co do sebe na barové stoličce v lobby s posledním nejapným vtípkem adresovaným stoicky vyhlížejícímu barmanovi leštícímu sklenice hodí o jednu whisky víc, než měl, přivede na myšlenku, že by se nikdo nepozastavil nad tím, kdyby zavolal nočnímu recepčnímu a zeptal se ho, jestli nezná nějakou dámu, jež by mu nabídla své služby, přičemž pouze přemíra oné whisky mu zabrání v tom, aby to skutečně udělal; to všechno jsou tady v Grandhotelu Evropa jen matné vzpomínky na modernitu odehrávající se daleko odsud v jiném světě.

Zde se důvěře netěší novodobá pomíjivost, nýbrž osvědčená pomalost, jež mě inspiruje k psaní dlouhých vět. Ostatně i internetové připojení tu je nesmírně pomalé, to jen tak na okraj. Místo anonymity jsem hned první večer narazil

na své jméno bez chybičky vyryté do postříbřeného kroužku na ubrousky, jenž označoval můj stálý stůl v hotelové restauraci. Nebylo to masivní stříbro, ale i tak jsem to gesto nesmírně ocenil. Je to samozřejmě také rafinovaný způsob, jak si udržet klientelu, protože už jenom kvůli tomu kroužku na ubrousky bych se cítil provinile, kdybych měl v úmyslu po několika dnech zase pokračovat v cestě. Jenže já jsem nic takového v úmyslu neměl, stejně jako ostatní hosté, z nichž nikdo nepůsobil dojmem, že tudy jen projíždí.

S některými jsem mezitím měl příležitost se seznámit. Jako první mi především během *merendy*, tedy svačiny, která se podává každý den mezi čtvrtou a půl pátou v čínském salonku, pokynul od svého stolečku mohutný Řek. Volonaki se jmenuje. Jeho křestní jméno zní Jannis nebo tak nějak, pokud si dobře vzpomínám. Popsal bych ho jako rozložitého a halasného člověka s rozmáchlými gesty představujícími riziko pro sklenice a s tlustou hlavou stvořenou přesně k tomu, aby dokázala pojmout jeho široký úsměv. Seděl tam jako strážník, jenž očividně nikdy nevynechá žádný pokrm a který krom toho lépe než kdo jiný ví, co je dobré pro něj i pro svět.

Z vlastního popudu mi pověděl, že pochází z Kréty, kde nikoliv náhodou vznikla evropská civilizace, a že je majitelem rejdarství a loděnic v Heráklionu, že to je tvrdá práce, ale on se pro lidstvo rád obětuje, a ekonomickou krizi ustál díky tomu, že na rozdíl od většiny svých konkurentů už dávno pochopil, že budoucnost leží mimo Evropu. Zeptal jsem se ho, zda si užívá zaslouženou penzi. Odměnil mě za můj zájem bujarým smíchem, přičemž mu téměř zaskočila krevetová profiterolka. Říkal jsem si, jestli ho nemám poplácat po zádech, ale on už mezitím poplácával mě a se zajímavou radostí mi sděloval, že člověku s takovým posláním, jaké má on,

bohužel nezbyvá než zemřít v plné zbroji a že mu připadám jako vtípaček. Tento závěr, proklamaci smyslu pro povinnost a zbytky krevetové profiterolky spláchl pořádným douškem sladkého bílého vína a mně nezbylo než si lámat hlavu nad tím, jak může z tohoto odlehlého hotelu nacházejícího se několik set kilometrů od moře řídit mezikontinentální námořní společnost, ale neodvážil jsem se zeptat, poněvadž si mezitím do úst strčil další profiterolku. Navíc jsem při našem prvním setkání nechtěl hned vystřílet veškerou municí, poněvadž jsem se domníval, že bude následovat ještě řada příležitostí, při nichž se mi dostane výsady vyzvědět o jeho četných úspěších všechny podrobnosti.

Potom do mě štouchl loktem. Málem jsem ztratil rovnováhu. Významně na mě mrkl a s nepokrytou okázalostí pokynul hlavou směrem ke dveřím, jimiž do čínského salonku právě vplula křehká vysoká a vyzáblá žena v dlouhých bílých šatech. Tvářila se povýšeně, ublíženě a blahosklonně, jako by se jednalo o básničku, která se s nevolí dostavila mezi buranskou chasu. „Française,“ zašeptal mohutný Řek a věnoval mi mnohoznačný pohled, jehož významem jsem si nebyl jistý.

Další den, to znamená včera, mě Montebello té ženě představil. Ukázalo se, že skutečně je básnička. Jmenovala se Albane. Nevěděl jsem, jestli to je její křestní jméno, nebo umělecké. Informace o jejím příjmení jsem každopádně hoděn nebyl. Montebello pravil, že diskrétnost považuje za svaté přikázání a že by nikdy necítil nutkání naznačovat, že si je vědom faktu, že já a Albane jsme kolegové, kdyby ho nepohánělo přesvědčení, že nám tím oběma může dopřát potěšení. Pronesl jsem, že je mi ctí se s ní setkat, což ona stvrdila lehkou úklonou hlavy.

Teď když jsem si ji mohl bezostyšně prohlížet, jelikož stála přímo přede mnou, jsem byl nucen konstatovat, že není nijak zvlášť hezká, nebo se aspoň nevyznačuje banální krásou typickou pro krásné ženy. Kyprými tvary zrovna neoplývala. Její kostnatá, šlachovitá a vyzáblá postava byla spíše ztělesněním jasných a přímočarých linií. Zato její éterická neúprosnost byla nepopíratelně fascinující. Dovedl jsem si představit, že její nekompromisně experimentální poezie je prodchnutá přitažlivě samotářským bláznovstvím, které ve skutečnosti není ničím jiným než usouzeným a kritiky nepochopeným projevem žhavé vášně.

Montebello, jemuž nic neušlo, si musel všimnout, že naše konverzace trochu vážne, a tak začal zpaměti recitovat francouzskou poezii — předpokládal jsem, že se jedná o Albaina vlastní slova. Nedokážu to celé doslovně reprodukovat a musím připustit, že jsem také ne všechno pochopil, poněvadž jsem na takový výbuch francouzské poezie nebyl připravený, ale rozuměl jsem dost na to, abych pochopil, že se jedná o feministickou vizi tří opuštěných mytologických žen, které se jmenovaly Nausikaá, Médeia a Dídó a které podle mě splynuly v jednu moderní ženu v podobě tulačky v pařížském metru, ovšem v poslední části této interpretace mě prosím s ohledem na tak specifický příměr berte s rezervou.

Tento působivý projev oddanosti ze strany majordoma měl na polichocenou básnířku nečekaný účinek. Rozesmála se, až odhalila zuby zasazené do růžovými dásněmi pokryté *mandibuly* své lebky. Bylo téměř děsivé, jak vtipný jí přišel dobře míněný přednes jejího vlastního mistrovského díla.

„Bývaly doby,“ pravila, „kdy se trubadúři dvořili ženám svými básněmi. Člověku se po takové minulosti takřka stýská. Podívejte se na mě, stojím tu obklopená dvěma pány, které

ve snaze získat náklonnost dámy nenapadne nic lepšího než jí imponovat jejími vlastními slovy.“

Otočila se k nám zády a odplula.

„Nuže,“ obrátil se ke mně Montebello, „troufám si říci, že vzhledem k okolnostem by se průběh tohoto setkání dal označit za úspěšný. Dokonce s námi ráčila prohodit několik slov. Ne vždy bývá tak velkorysá.“

Složil jsem poklonu jeho úctyhodnému projevu dobromyslnosti. Trpce se usmál.

„K esenci mé profese patří vědět toho o našich hostech co nejvíce,“ řekl. „S vašimi básněmi se stále seznamuji. Hlášky vašeho mateřského jazyka mi ovšem činí problémy, tudíž se obávám, že jakmile se naskytne příležitost citovat některé vaše dílo, budu se muset uchýlit k anglickému, německému nebo italskému překladu. Předem doufám, že mi to ve své velkodušnosti odpustíte.“

2

Dnes jsem se konečně setkal s pověstným Patelským. Ten vede dosti samotářský život. Často pracuje, studuje a strávuje se v ústraní svého pokoje, jak mi vysvětlil majordomus. Dnes ráno jsem na něj však narazil při *goûter de la mi-matinée* v zeleném sále.

Je to vetchý muž v letech, jenž si díky zvědavosti a věkem nenalomené schopnosti žasnout uchoval mladistvý vzhled a jehož nápadně živoucí obličej by se, chcete-li, dal jednoznačně označit za šibalský. Dnes ráno byl oblečen do dokonale padnoucího třídílného obleku s puntíkovanou kravatou, puntíkováným kapesníčkem a kapesními hodinkami na pozlaceném řetízku. Na chvíli jsem se u něj zastavil, abych se

mu představil. Ihned jsem mu rétorickými obezličkami musel zabránit v tom, aby kvůli mně vstal, poněvadž s bolestí v těle a s úsměvem na tváři už začal ze židle zdvořile zvedat své ztuhlé, dnou stížené údy s tím, že mě pozdraví. Přisedl jsem si k němu s úmyslem prohodit s ním pár slov.

Patelski projevil mimořádný zájem o mou práci. Po několika informativních otázkách ohledně mé poezie a románů zavedl rozhovor na pojem empatie, který je dle jeho názoru podstatou a nejcennějším aspektem literatury. Měl jsem nutkání s ním při vši skromnosti souhlasit a dovolil jsem si k tomu dodat, že v naší komplexní a navýsost roztráštěné společnosti, která se stále více vyznačuje individualismem a povyšováním vlastního zájmu na nejvyšší princip, je tento pojem vzácnější a cennější než kdykoliv předtím.

Otázal se, zda se domnívám, že individualismus ohrožuje společenskou soudržnost a že bychom měli usilovat o znovu-zavedení pospolitosti, která je dnes žel již překonána. Odpověděl jsem mu, že emancipaci jednotlivce lze považovat za synonymum svobody a že nostalgie po zastaralých skupinových vazbách, jako jsou rodina a národní stát, představuje flagrantní okleštění těchto nabytých svobod. Vyzdvihování zájmu společnosti je klasickou přísadou řečnického repertoáru každého diktátora. Individuální svobody dle mého názoru nejsou problémem moderní západní společnosti, nýbrž jejím výdobytkem, přičemž skutečný problém lze spatřovat v tom, že jako svoboda jsou nám neprávem předkládány základní hodnoty celosvětového náboženství neoliberalismu, který egoismus pokládá za ctnost a altruismus za slabost.

A nyní, když jsme generaci vlastních dětí vychovali v představě, že život je potřeba brát jako konkurenční boj, v němž vítězové vítězí na úkor poražených a úspěch je volbou spočí-

vající v odvrhnutí soucitu s těmi, kteří se rozhodli neuspět, bychom se neměli divit, že se empatie stala vzácností.

Pak se mě zeptal na můj nejvyšší cíl. Nechápal jsem, jak to myslí. Ozřejmil mi, že by rád věděl, k čemu se upíná mé úsilí, čeho se svými knihami snažím dosáhnout a co hledám v každém odstavci, v každé větě, v každém slově, které napíšu.

„To je těžká otázka,“ přiznal jsem.

„Proto vám ji také kladu.“

„V minulosti jsem na ni měl různé odpovědi.“

„Mě by zejména zajímalo, jakou odpověď máte nyní.“

„Patrně vás překvapí,“ řekl jsem.

„Nechám se překvapit rád.“

„Hledám pravdu.“

„I ve fikci?“

„Právě ve fikci.“

Položil mi ruku na rameno a požíval se na mě s pobaveným výrazem, který mohl znamenat cokoliv.

„Těší mě, jsem vás poznal,“ pronesl. „Toto téma budeme muset probrat obsírněji. Domnívám se, že se mohu spolehnout na to, že Grandhotel Evropa hned tak neopustíte.“

3

Ačkoliv mohu kouřit v lobby i ve svém pokoji, vyhledávám občas záměrně na schodech před vchodem do hotelu u květináče, jehož údělem je sloužit nám jako popelník, Abdulovu společnost. Manažer jakéhokoliv jiného hotelu by jistě svým zaměstnancům zakázal, aby se během kuřáckých přestávek promenovali před hlavním vchodem na očích všem příjíždějícím a odjíždějícím hostům, ale pan Montebello nechává Abdula být, poněvadž ví, že na schodech vysedává rád,

a protože to ve skutečnosti s těmi příjíždějícími a odjíždějícími hosty není až tak horké. Od mého příjezdu před třemi dny už nikdo nedorazil. Hosté končící svůj pobyt jsou tu ještě vzácnější.

Ale zároveň se to samozřejmě nesmí přehánět, jedna cigareta stačí, na to vševidoucí oko pana Montebella dohlíží zpoza závěsů, sloupu pergoly, bugenviley nebo všech tří míst zároveň; stále je totiž co dělat, a i když se poslíček méně zaobírá svou hlavní činností, tedy nošením zavazadel, neznamená to, že se v objektu potýkajícím se se zanedbanou údržbou nemůže věnovat stovkám jiných užitečných činností. Naše hovory tudíž nabývají charakteru fejetonu, přičemž já vždy stručně pohovořím o místech, jež jsem navštívil, zejména o Benátkách, a pak se v krátkém čase, který nám zbývá, po každé snažím z Abdula vydolovat něco o jeho minulosti.

Tato spěšně inhalovaná setkání mi velice záhy přirostla k srdci, protože Abdulova mírná povaha a zvědavost mě dojímají a protože s ohledem na absenci společného referenčního rámce, odmyslíme-li si hotel, nám občas činí potíže jeden druhého pochopit, čímž naše konverzace tu a tam ustrne v tajuplnosti a úžasu, což mi připadá zábavné a poučné. Když mu například líčím, že Benátky jsou v podstatě muzeum, moc mu toho neobjasním, poněvadž jak se ukazuje, nikdy v žádném muzeu nebyl. A když mu vysvětluji, co je muzeum, představuje si Benátky jako město, v němž na zdech v ulicích visí obrazy a všechny věci jsou vystavené ve vitrínách. Jak o tom přemýšlím, v podstatě to tak je. Když se ho pokouším zasvětit do fenoménu masového turismu poukážem na to, že si musí představit město plné hotelových hostů, má za to, že to myslím pochvalně. Když mu vyprávím o tom, jak je v Benátkách všudypřítomná minulost, tváří se vyděšeně a vrtí hlavou.

Abdul o minulosti nemluví rád. Tvrdí, že to je špatné místo, na které by všichni měli radši zapomenout. Tvrdí, že důležitější je budoucnost, protože ta teprve přijde, tudíž se s ní ještě dá něco dělat. Má pravdu, ale já jsem zvědavý. Rád bych ho poznal lépe a podle mé vize není možné někoho poznat, aniž víte něco o jeho minulosti. On takovou vizi nesdílí. Soudí, že člověk je čitelný dle své tváře a tvář se obrací směrem, kterým se dotyčný ubírá, a nikoliv směrem, z něhož přichází.

„Ovšem nerad bych vás zklamal, pane Leonarde Pfeijffere,“ pronesl dnes. „Pan Montebello mi od začátku klade na srdce, že naším úkolem je snažit se splnit co nejvíce přání svých bližních a že to je nejdůležitější poučení, jaké mi může dát. Pokud si tedy stále přejete vědět, jak jsem se sem dostal, přirozeně vám budu k službám a pokusím se vám co nejlépe povědět, co si pamatuji, přestože pro oheň ve svém srdci budu jen s obtížemi hledat chladná slova.“

Začalo to hadem a pak se mi zdál sen. Naši vesnici opavoval strach, jelikož našeho svatého muže uštkl had. Svatý muž jedu podlehl a ženy si rvaly vlasy. Považovali jsme to za předzvěst blížící se zkázy. To je příběh hada. A té noci se mi ve snu zjevil můj starší bratr, který byl tehdy už několik let po smrti. V tom snu byl celý špinavý a zaprášený. Vlasy i vousy měl zakrvácené. Vypadalo to, že být mrtvý ho hrozně unavuje. Když jsem ho ve snu uviděl, rozplakal jsem se. Chtěl jsem vědět, kde celou tu dobu byl. Neodpověděl. Jenom mi sdělil, že musím utéct před plameny. Zeptal jsem se ho kam. „Za moře,“ řekl. Takový se mi zdál sen.

Probudila mě střelba. Ozývala se z vesnice. Ačkoliv dům mého otce ležel daleko za vsí, výstřely byly slyšet zřetelně. Vylezl jsem na střechu, abych se podíval, jestli něco uvidím. V dálce, kde se nacházela vesnice, šlehaly plameny. Ženy ječely.

Slezl jsem ze střechy a běžel vesnici na pomoc. Kousek od vesnice jsem potkal Jasera, který z ní uprchl a utíkal opačným směrem. Zeptal jsem se ho, co se děje. „Muži,“ odpověděl.

Jako vlčí mládě jsem pádil nocí dál. Mou jedinou spásou bylo už v žádnou spásu nedoufat. Mezi domy se povalovaly mrtvoly. Půda byla černá krví. Viděl jsem, jak Kajšu táhnou za vlasy z domu. Chtěl jsem jí pomoci, i když jsem nevěděl jak, ale nemohl jsem se k ní dostat, protože ze střechy se střílelo.

Zaútočili na dům kmenového stařešiny. Viděl jsem, jak ho ženy brání a hází po útočnicích nádobí, olejové lampy, a dokonce i svatou knihu. Zastřelili je. Stařešinův syn vyběhl s křikem ven a šel zabijákům po krku. I jeho skolili jedinou ranou. Potom se ve dveřích objevil sám stařec. Hlavu měl ovinutou ozdobnou pokrývkou a v ruce třímal obřadní kopí, které statečným, ale bezmocným gestem hodil po střelcích. Dopadlo na zem několik metrů od nich. Řval, že jsou zbabělci. Vyvlekli ho ven, kde uklouzl po čerstvé krvi svého syna, a před domem mu podřízli hrdlo.

Když jsem viděl starce umírat, pomyslel jsem na vlastního otce. Rozběhl jsem se zpátky k našemu domu na samotě. Dorazil jsem pozdě a dodnes se kvůli tomu cítím provinile. Otec ležel s prostřelenou hlavou za prokopnutými dveřmi. Kdybych býval zůstal u něj a neběžel do vesnice, kde jsem stejně nebyl co platný, možná by ještě žil. Ohlédl jsem se a uviděl vesnici vypálenou do základů. Vzpomněl jsem si na sen o bratrovi. Potom jsem uprchl do pouště. To byl příběh mé vesnice a mého otce.

Doufám, že mi odpustíte, když pro tento okamžik skončíme tady, poněvadž vzpomínat na minulost je pro mě velice bolestné, a navíc se musím znovu pustit do práce. Pan Montebello si přeje, abych vycídlil stříbro. Děkuji vám za cigaretu.“

Dnes odpoledne, když jsem ve svém pokoji pracoval u psacího stolu, zatímco zezdola se ke mně neslo cinkání, jak připravovali jídelnu k večeři, mě zarazil pozoruhodný zvuk. Ozýval se zvenku a připomínal prskání přecházející v šumění. V určitém okamžiku přerývané prskání odeznělo a bylo slyšet už jen šumění. Vstal jsem od stolu, odsunul židli od francouzského okna a vyšel na terasu, abych se podíval, odkud se ten zvuk line.

Vydávala ho fontána. Fontánu v jezírku za růžovou zahradou nebo jejími pozůstatky, která podle informací, jež mi poskytl majordomus, byla už léta mimo provoz, někdo s chroptěním probudil zpátky k životu. Zdálo se, že nad tím nejvíce žasne ona sama. Z mramorové sochy šiškovitého tvaru stojící uprostřed jezírka, která byla dost kuriózní už sama o sobě, zničehonic vystříkl proud vody, a nevěda jakému účelu vlastně slouží, zamířil přímo vzhůru a jeho voda pak bezcílně dopadala s pleskotem zpátky do nádrže. U okraje fontány jsem rozeznal tři strůjce tohoto zázraku, tři stavební dělníky, a malého podsaditého stavbyvedoucího v černém obleku, jehož jsem si předtím nevšiml.

Oblékl jsem si sako a sešel dolů, abych si ten zurčící spektakl prohlédl zblízka. Pod schodištěm v hlavní dvoraně jsem narazil na majordoma. Zdálo se, že nad děním v zahradě žasne stejně jako já, což můj úžas ještě umocnilo. Připadalo mi nemyslitelné, že by se v Grandhotelu Evropa a na okolních lánech mohlo dít něco, o čem by nebyl zpraven nebo co by od začátku až do konce do všech detailů osobně nepromyslel, nezařídil, neprovedl, co by nedozoroval a nedovedl do zdárného konce. Ovšem nemyslitelné se ukázalo jako skutečné.

„Spící najádu probudil polibek k životu,“ pravil. „Upřímně řečeno jsem přestal doufat, že se toho ještě dožiji.“

„Kdo tedy fontánu opravil?“ zeptal jsem se.

„Očividně stačí věřit na čínské pohádky.“

Následoval jsem ho ven. Kráčeli jsme růžovou zahradou k jezírku. Z kuchyně vyšla kuchařka. Přidaly se k nám i pokojské. Mohutný Řek už stál na kraji jezírka a tleskal jako dítě, které poprvé vidí ohňostroj. Malý podsaditý muž v černém obleku, jehož jsem viděl z terasy, nás už celý rozzářený očekával. Jedna věc z větší vzdálenosti nebyla patrná, ale když jsem jeho rozjařený obličej uviděl zblízka, jevila se nad slunce jasnější, a sice že to nemůže být nikdo jiný než nový, kapitálově silný čínský majitel hotelu vyznačující se již dříve zmíněnou slabostí pro umělé květiny, poněvadž se jednoznačně jednalo o Číňana, a ten se s rozkročenýma nohama dmul pýchou jako otec těšící se z ohlasu, s jakým jeho děti přivítaly překvapení, jež jim nachystal. Jak že se to jmenoval?

„Pane Wangu,“ pronesl majordomus, „myslím, že budu hovořit za všechny zde přítomné, když řeknu, že jste nás příjemně zaskočil tím, s jakou vervou jste dokázal vrátit mladistvý elán a zurčící hlas této již dlouhá léta stářím umklé fontáně. Dlužíme vám za to velké díky.“

Pan Wang se culil. Ukázalo se, že jeden ze tří mužů, které jsem z odstupu považoval za dělníky, je tlumočník. Šeptem panu Wangovi všechno přeložil, načež pan Wang popošel vpřed, majordoma objal a spustil nahlas čínsky. Znělo to, jako by peskoval psa, ale tak zní čínština vždycky. Podle tlumočnickových slov pravil, že toto je pouze začátek a že Grandhotel Evropa promění v nejkrásnější hotel na světě.

Cestou zpátky jsem se majordoma zeptal na bývalého majitele.

„Byla to majitelka,“ odpověděl. „Sama mě ještě přijí-
la jako poslíčka. Byl jsem tehdy tak starý jako nyní Abdul
a v Grandhotelu Evropa šustily plesové róby a cinkaly šperky.
Den co den se tu konaly galavečery, šampaňské teklo prou-
dem a poslíček se v těch dobách pořádně zapotil. Dveře si
tu podávali knížata, hraběnky, velvyslanci a velkopřemyslní-
ci. Od té doby uplynul celý lidský život a majitelka už tehdy
byla stará.“

„Kdy zemřela?“ zeptal jsem se.

Užasle se na mě podíval. „Stále žije,“ řekl. „Zde. Bydlí se
svými uměleckými díly a knihami v pokoji číslo jedna, kde
pobývala už v době, kdy jsem se s ní seznámil.“

„Kolik jí je nyní let?“

„To nikdo neví.“

„Proč hotel prodala?“

„Protože myslí na budoucnost a uvědomuje si, že i já začí-
nám stárnout.“

„Rád bych se s ní setkal.“

„Je mi líto, že vás musím zklamat,“ odpověděl, „ale obá-
vám se, že to nebude možné. Už vůbec neschází dolů a ná-
vštěvy nepřijímá.“

Dcera vzpomínky

1

S Clio jsem se seznámil díky nedorozumění. Tehdy jsem ještě žil v Janově. Ona rovněž, a to odjakživa, neřkuli po dobu mnoha životů mnoha generací, ačkoliv o tom jsem tehdy ještě neměl tušení. Mířil jsem do Dóžecího paláce, protože jsem si všiml oznámení, že se tam bude konat veřejná přednáška o historii Janovské republiky v době křížových výprav. To téma mě zajímalo, pro svůj janovský román *La Superba* jsem si už leccos nastudoval, kvůli tomu jsem tam však nešel. Kdyby měl člověk chodit na každou akci, která ho zajímá, nebude nikdy večer doma. Ne že bych býval měl jediný důvod chtít být doma, ale jde o princip.

Do Dóžecího paláce jsem se ve skutečnosti vydal proto, že zmíněnou přednášku tam měla mít celkem proslulá anglicko-italská historička Deborah Drimbleová. Znal jsem ji. Když jsem se před několika lety čerstvě přestěhoval z Nizozemska do Janova a ona ještě přednášela na Janovské univerzitě, prožil jsem s ní a s jejími zasloužilými iniciálami krátký radostný románek. Ten náhle skončil poté, co přijala pracovní nabídku jedné anglické univerzity. Ztratil jsem s ní spojení. Nyní se tento prsatý a kdysi přímo hmatatelný stín

mé minulosti nechal umluvit k přednášce ve svém někdejší působišti. Dospěl jsem k závěru, že mě vzpomínky ospravedlnují k pokusu obnovit kontakt, byť jen na jeden večer a — jak se to říká? — *for old times' sake*.

Ovšem když jsem seděl v poloprázdné aule Sala del Maggior Consiglio, kde se po dlouhém čekání objevil na pódiu postarší pán s kolárkem a začal řečnit o katolických hodnotách, zmocnily se mě obavy, že něco není, jak má být, a že noc strávím jinak, než jsem si představoval. Přesně v tom okamžiku se s nenaplněnými očekáváními popasovávala i žena sedící o dvě židle nalevo ode mě. Byla hezká, padla mi do oka už předtím, ale víc jsem si jí pak v zajetí touhy po minulosti nevyšímal. Teď se ke mně naklonila a šeptem se zeptala, jestli se tu neměla konat přednáška o křížových výpravách. Byla opravdu velice krásná. Odpověděl jsem, že se tomu také dívím. Začala si šuškat se starší dámou po své levici, která, jak se ukázalo, měla s sebou programový katalog přednášek v Dóžecím paláci. Tím se všechno vyjasnilo.

Tázavě jsem se na ni podíval.

„Včera,“ zašeptala. „Ta přednáška o křížových výpravách byla včera.“

„A co je teda tohle?“

„Tohle je o budoucnosti katolických tradic.“

Zašklebil jsem se.

„Asi mě budoucnost zase až tak nezajímá,“ špitla.

„Ne, fuj,“ odpověděl jsem. „Takové novátorství. Mě taky ne.“

Sbíral jsem odvalu. Polkl jsem. Vždyť o nic nešlo. Prostě jsem to řekl:

„Co kdybych vás pozval na skleničku?“

Za ta dlouhá léta, co jsem žil v Itálii, jsem se poučil, že Italka tak krásná jako tahle nikdy není dostupná a navždy

zůstane nedotknutelnou. Oslňovala takovou krásou, že jsem věděl, že si ji nikdy nebudu moci přivlastnit. Bylo mi jasné, že mé nevinné, nebo tedy nevinně míněné pozvání, nebo tedy pozvání, které by se s trochou dobré vůle snad za nevinné považovat dalo, s nadřazeným úsměvem odmítne. Jenže ona k mému úžasu souhlasila.

2

Objednala si *negroni sbagliato* a řekla, že se jmenuje Clio.

„Jako múza dějepisectví Kleió.“

„Ano, jsem prokletá.“

„Nepůsobíš tak.“

„Jako by nestačilo, že moje příjmení mě coby tonoucího lapajícího po vzduchu pokaždé znovu stáhne pod hladinu slaného moře minulosti, moji drazí rodiče mi navíc vymysleli křestní jméno, které hlásá, že mojí největší inspirací je historie. Může snad člověka stihnout větší prokletí?“

„Jaké máš teda příjmení?“

„To ti možná povím někdy později.“

Považoval jsem za příznivé znamení, že určité odpovědi na mé otázky už nyní začíná odkládat na hypotetické další příležitosti, při nichž bychom se měli setkat. Výmluvně jsem se na ni usmál.

„Čemu se tak blbě směješ?“

Omluvně jsem zavrtěl hlavou.

„Ale máš pravdu,“ řekla. „Sama bych se tomu smála, kdyby to nebylo tak k pláči. Ty jsi cizinec. Odkud pocházíš? Z Německa? Nizozemsko. Taky fajn. To je jedno. Pocházíš z civilizované země s fungujícím hospodářstvím, kde se mladí lidé mohou někam vypracovat. Co si myslíš o Itálii? Budu hádat.“

Skvělá země, dobré jídlo, slunce v tváři, krásné ženy a k tomu všechna ta architektura. *La dolce vita*. Mám pravdu, nebo mám pravdu? Tak já ti teď povím, jaká je Itálie ve skutečnosti. Chceš dlouhou, nebo krátkou verzi? Ta krátká je taky dlouhá.

Víš, co dělám za práci? Už jsi to víceméně uhodl. Člověk s příjmením jako já vyrůstá v baráku plným starých obrazů, a už kvůli tomu křestnímu jménu mi nezbylo než se o ně začít taky zajímat. Jsem kunsthistorička. Tak to si jistě říkáš, že pro takový povolání je Itálie jako stvořená, protože tady je umění víc než kde jinde na světě. V týchle zemi máme půlku světového uměleckého dědictví. A to všechno je potřeba prostudovat, zakonzervovat, chránit a zhodnocovat. Na to jsou zapotřebí lidi jako já, řekneš si. S ohledem na pointu, ke který se chci dobrat, k tomu ještě dodám, že jsem ve své práci dobrá. Vystudovala jsem *cum laude*, udělala si doktorát, specializaci, absolvovala jsem celý to kolečko. Ačkoliv bych se se svým příjmením mohla při vynaložení zanedbatelného úsilí nechat zaparkovat v nějaký dobře placený bezvýznamný pozici v bance nebo v rejdařství svého strejdy, obětovala jsem víc než deset let života tvrdý práci, jako beran tluču na vrata budoucnosti, abych se dostala tam, kde jsem chtěla být. Byl to promarněnej čas a zbytečný úsilí.

Položky v mém životopise by mi měly otevřít cestu k pozici univerzitní docentky nebo konzervátorky v nějakým velkým muzeu. Jenže na takových pozicích už jsou zaparkovaný jiný lidi s jinými příjmeními. Na vlastní univerzitě jsem si zabouchla vrátka tím, že jsem odmítla lízt do zadku vedoucímu své diplomový práce, kterej mi ukradnul výsledky výzkumu a publikoval je pod vlastním jménem, a na jinejch univerzitách, na kterejch jsem nestudovala, mám v lezení do zadku nepřekonatelný deficit oproti těm, kdo na nich studovali.

Máte takovej výraz i ve tvým jazyce, lízt někomu do zadku? To je fuk, však ty mi rozumíš. A víš, kdy ministerstvo naposledy vypsaló výběrový řízení na volný místa ve státních muzeích? Před třiadvaceti lety. Tehdy se skoro deset tisíc vysoce kvalifikovanejeh kunsthistoriků ucházelo o tři sta volnejeh míst kustodů v expozicích.

A to jsem ještě měla štěstí, že jsem jako zázrakem našla práci v oboru. Pracuju pro aukční síň Cambi v Castello MacKenzie. To zní možná hezky, ale hezký to není. Já vím, neměla bych si stěžovat, ale stejně to dělám. Protože mně do kanceláře nikdo denně nenosí Caravaggie nebo Rembrandty, jestli chápeš, co tím chci říct. Já ani vlastní kancelář nemám. V tom pohádkovým hradu se mi do ruky dostává zejména pozůstalost chcíplejeh Janovanů. Třídím veteš po zemřelých kmetech, taková je moje práce. V tom spočívá prokletí mého jména. Nemáš ani ponětí, kolik je v týhle zemi starců a kolik si nahromadili vysloužilých krámů. Divíš se, že je tahle země zadělaná jako odpadní kanál, kterej nánosy letitýho páchnoucího sajrajtu ucpaly natolik, že už jím nic neprotýká?

Protože teprve tohle je skutečná tragédie. Jsem na prahu pětatřicítky v nejlepších letech svýho života a můžu bejt celá šťastná, že jsem si našla jakžtakž placenou práci jako lepší sekretářka dražitele, kterej to dotáhne na multimilionáře díky tomu, že já pro něj vymyslím historii původu dražených děl a za žádných okolností neodkrývám falza, a přitom nemám vůbec žádnou perspektivu, že bych na pracovišti, kde působím, mohla kdy udělat nějakou kariéru, a ještě menší mám naději, že mě někdy vezmou někde jinde. Jsem v kleštích. Víš, že každěj den, kterej v práci trávím mezi těma vyřazenejma starožitnostma, cítím pach hniloby, rozkladu, ustrnutí a smrti? To je pach Itálie.“

Pořádne si přiřhnula ze sklenice. Netroufl jsem si jí protiřeřit, ale i kdybych to býval měl v úmyslu, nenaskytla by se mi k tomu příležitost, protože jako správná Italka považovala za nutné svou pointu, která přitom byla veskrze jednoznačná, dále rozvést.

„Itálii duší její vlastní minulost. Tak už to s bohatou historií bývá. Ta člověka hnedle přivede na myšlenku, že má všechno dělat tak, jak se to dělalo odjakživa. Týchle zemi vládnou tradice. Nemůžeš jen tak změnit recept na špagety *alle vongole*. Tvoje novátorský špagety *alle vongole* jsou prostě špatný špagety *alle vongole*. Novátorství se považuje za chybu. A za ohrožení ustálených hodnot. Itálie je v podstatě pořád feudální země. Její systém se zakládá na vnitřní soudržnosti a klanový solidaritě. Postavení jedince ve společnosti určuje skupina, ke kteréj dotyčnej patří, a tu drží pohromadě pokrevní svazky, přátelství a vzájemný úsluhy. Když chceš dělat kariéru, seš závislej na náklonnosti a ochraně své rodiny a přátel a těm seš zase na oplátku za jejich pomoc povinovanéj úsluhama. Jestli něco umíš a seš ve svém oboru dobrej, nehraje v tomhle systému žádnou roli. To je naprosto irelevantní. Když ti dám práci ve svojí bance, nezajímá mě, jestli rozumíš peněžním záležitostem a finančním produktům. Já si jenom musím bejt jistá, že ty si uvědomuješ svůj dluh vůči mně, pak se totiž můžu spolehnout na to, že mi vyhovíš, když tě požádám, abys přimhouřil oko nad pofiderníma transakcema, u kterejch potřebuju, aby proběhly bez zádrhelů, čímž zase já prokážu službu vysoce postavenějm kontaktům, co mi třeba dopomůžou k lepší pozici. A tobě přitom taky něco kápne. Takže z toho oba něco máme. Když jedna ruka myje druhou, budou čistý obě. U vás na severu byste to možná označili za korupci, ale to se bavíme o situaci,

kdy pár shnilých jablek kazí koš plnou čerstvého zdravého ovoce. Jenže tady to tak není. My neděláme džus, ale víno. Esencí takového procesu je hniloba a kvašení. To, co vy nazýváte korupcí, tvoří základy našeho systému.

Ostatně se to dá ozřejmit z historického úhlu pohledu. Musíš pochopit, že Itálie byla velkou část své historie v područí cizích mocností. Od renesance až po zhruba devatenáctý století spadal poloostrov z velké části pod nadvládu španělského krále a rakouských Habsburků. Teď to hrubě zjednoduším, nicméně v zásadě jde o to, že v důsledku staletých zkušeností s cizí nadvládou v Itálii zakořenila hluboká nedůvěra vůči úřadům. Součástí italské DNA je neočekávat od státu nic moc dobrého a centrální vládu považovat spíše za nepřítele než za spojence. Italové se ze svých dějin poučili, že co si nezajistí, to nemají. Že si musí pomoci sami, protože stát pro ně nic neudělá. Takže se začali organizovat do semknutých skupin založených na pokrevních přátelských svazcích, který poskytují ochranu, jakou stát nezaručuje, a který je zároveň brání i před státem. Odtud pramení všechny formy nepotismu a bratříčkování. Odtud se zároveň bere mafie.

Náš systém není z objektivního hlediska špatnej. Je logický, koherentní a funguje. Z naší perspektivy je ten váš systém studenej a sebestřednej. Že u vás není možný pomoci přátelům nebo příbuzným, aniž by se člověk vystavil obvinění z korupce, to nám připadá nelidský. Ovšem zatímco nevýhoda vašeho systému spočívá v tom, že se každéj musí spolehnout sám na sebe, nevýhodou našeho systému je, že se nikam nelze dostat vlastním přičiněním. Ten, kdo něco umí, nemá v týhle zemi žádný záruky, že z něj taky něco bude. Víím, co si myslíš, Juliane.“

„Ilja.“

„Iljo, promiň. Myslíš si, že přeháním. Někdo s příjmením jako já nemá důvod si stěžovat na systém, ve kterém má příjmení větší váhu než kvality. Kdybych nebyla v ničem dobrá, dala bych ti za pravdu. Jenže já jsem se proti tomuhle systému vzbouřila, a místo abych si díky svému příjmení dala nohy na stůl, jsem vystudovala obor, a protože jsem nepochodila, tak ten systém i svý příjmení nenávídím. Chápeš to? Tvrdíš, že to chápeš, ale nechápeš nic. Ne úplně. Jako cizinec nemůžeš nikdy do všech tragickéjch nuancí pochopit zoufalství, do kterýho tahle zkostnatělost Itálii vrhá. Ovšem já ti to nemám za zlý.

Dovol mi k tomu dodat ještě jedno. Rozhodně nejsem jediná, kdo se v týhle zemi cítí jako rukojmí držený v háku tradicí nepotismu vyvěrajícího z temný minulosti. Mladí vysokoškolsky vzdělaní Italové zemi houfně opouštějí, aby okusili štěstí na tom tvým severu. A víš, co na to říká Franceschini, náš ministr školství a kultury? Považuje to za úspěch. Shodou okolností se o tom znova zmínil minulej tejden v televizi. Že tolik mladejch vysokoškoláků si v zahraničí našlo flek jako myči nádobí, to považuje za důkaz kvality italskýho vysokýho školství a svýho resortu. Za to by ho měli pověsit za koule, zmrda jednoho. A to nemluvím o faktu, že právě on by teď měl reorganizovat univerzity a muzea, aby někdo jako já dostal šanci se prosadit. Jenže místo toho už třiadvacet let nebylo vypsaný ani jedno výběrový řízení na místo kustoda. Nicméně ty statisíce mladejch Italů každopádně neemigrujou proto, aby se svým fantastickým vzděláním poskytovali rozvojovou pomoc zaostalýmu severu, ani proto, že chtějí rozláhnout křídla, že mají smysl pro dobrodružství a jsou přejezený špaget od maminky. Nutí je k tomu okolnosti. Protože jejich vlastní země jim nenabízí žádný šance. Uvědomuješ si,

jak je to trapný? A pak ten, kdo je vyhnal, bude jejich úspěch v zahraničí ještě považovat za vlastní zásluhu.

Věděl jsi, že tahle emigrace mozků je mnohem rozsáhlejší než imigrace všech uprchlíků z lodí dohromady? Itálie se vylidňuje. Zůstávají tu nevzdělaný hlupáci, co nechápou, že se něco musí změnit, hlavně když vyhrává jejich fotbalovej mančaft, potom důchodci, v jejichž zájmu není cokoli měnit, a pak já. *Ecco*. Taková je situace. Máš k tomu nějaký dotazy?

Ta tvoje krásná Itálie se stala důchoděákem pro zahrnívající staříky, o tom to v podstatě je. Je to malebná slunná zahrada, kde kvetou citrony a po který se můžeš opatrně šourat v doprovodu svý senegalský pomocnice v domácnosti a nasávat vzpomínky na středověk, kdys byl ještě mladej a kdy se zdálo, že milostný písne trubadúrů budou znít na věky věků, ale nic víc se tu od budoucnosti neočekává. Těhotná ženská je tu stejně vzácná jako boží zázrak, po takový se hned sápu vrásčitý ruce a lichotí jí nevěřící skřehotavý hlasy. V těch skřípavejch skřecích zaznívá i soucit, poněvadž rozhodnutí vychovávat dítě v zemi bez budoucnosti je jak odvážný, tak pošetilý. Klíčový pozice tu zabírají pompézní nadutí baroni, co se narodili dávno před vynálezem internetu. Mladická nerozvážnost, který se říká ambice, dostává kvůli tý jejich důležitosti nemilosrdně na frak. Kdo měl tolik nerozumu, že svý mladý léta promrhal ve falešný naději, že získá akademický vzdělání, a přesto mu zbejvá tolik rozumu, aby se naučil pár slov anglicky, bere nohy na ramena a ze svý vlasti utíká, v nejhorším i za cenu toho, že bude v Londýně smažit hambáče, což se tu považuje za úctyhodnej *career move*, protože za to je víc peněz než na jakýkoliv pracovní pozici tady v Itálii a člověk pak má lepší vyhlídky do budoucna. Skutečný žabaři jsou lidi jako já, co tu zůstali. Díváme se špatným směrem. V zemi,

kde všichni stojí k budoucnosti zády, se snažíme rozpoznat tečku na obzoru, ale vidíme akorát rozšklebený ksichty šedých postav, co nám zahrazují cestu do dále.“

Znovu si lokla *negroni sbagliato*. „To byla ta krátká verze,“ řekla. „Dlouhou verzi bych doplnila nekonečným seznamem pokusů, který jsem osobně podnikla, abych se z týchle slepý uličky dostala, přičemž všechny do jednoho mi zkazili lidi, co nemají prázdnou zájem na tom, aby se tu něco změnilo nebo se něco stalo. Ale už jsem toho napovídala dost. Teď mi pověz něco o sobě ty.“

3

„Líbíš se mi,“ řekl jsem.

Moc dobře si pamatuji, že jsem to opravdu řekl. Byla to pravda, i když se to vyjádření postupem času stávalo stále větším eufemismem. Zatímco zpočátku mě zaujala zejména malá velikost jejího oblečení, délka punčoch pod sukní, výška podpatků a její pohled, který s citem pro přesnost dodával dobře promyšlené eleganci jejího vzezření nádech nonšalance, s tím, jak jsem naslouchal jejímu proslovu, mě uhranuly její tmavé oči, které se třpytily do letní noci, a zápal, jenž jí roztančil obličej a gesta, jako by se v nočním klubu její duše spustilo neodolatelné pulzující a dráždivě pomalé tango, jež se dalo jen naprosto odevzdat. V onom okamžiku bych to těmito slovy nikdy nedokázal popsat, protože mě příliš zaměstnávalo, jak si poté, co domluvila, s mučivou nenuceností přehodila nohu přes nohu, přičemž slova, která mě k tomu napadají nyní, kdy je Clio pouhým příznakem mé minulosti, jenž mě chodí mučit ve vzpomínkách, budu jistojistě muset přeškrtnat, jakmile tyto poznámky začnu zpracovávat v ro-

mánu, poněvadž ze stylistického hlediska působí přehnaně a vyumělkovaně. Přesto to tak bylo. Nejdříve jsem viděl krásnou tanečnici a ta pak začala tančit. Její krása mě v rychlém tempu vábila čím dál víc.

Že jsem v tom okamžiku řekl pravdu, samozřejmě neznamená, že říci, co jsem řekl, bylo rozumné. Je sice pravda, že neměla důvod se mým upřímně míněným komplimentem cítit dotčená, nicméně zpověď, jíž mě s takovou náruživostí zavalila, by si patrně zasloužila poněkud věcnější reakci. To jí mohlo a mělo urazit. Navíc si mě díky mému doznání mohla bez potíží s definitivní platností zařadit do kategorie, kam patří všichni muži, a já bych tak prošustroval šanci předstírat zájem a soucit ve snaze přesvědčit ji, že nějakým neověřitelným řízením osudu potkala jediného muže na světě, který se nenechává rozptylovat křivkami jejího těla. Jenže já jsem byl v tom okamžiku stále ještě skálopevně přesvědčený, že ženu jejího kalibru nikdy v životě nedostanu, takže mi nečinilo problém si už předem zabouchnout vrátka. Aspoň budu mít potom možnost tvrdit, že jsem přinejmenším jednou sdělil skutečně krásné ženě, že je krásná. To byla moje nejvyšší dosažitelná meta, kterou mi každopádně už nikdo nevezme.

Obrnil jsem se proti jejímu výsměchu, ovšem ona můj kompliment přijala bez mrknutí oka, jako bych pronesl něco, co slýchává stokrát denně.

„Neměl bys to podávat jako názor,“ opáčila jen. „Je elegantnější, když kompliment prezentuješ jako neoddiskutovatelný fakt.“

„Máš pravdu. Ale ty jsi chtěla, abych ti řekl něco o sobě.“

„To ano,“ připustila. „Přesto jsem si jistá, že mi o sobě dokážeš říct něco zajímavějšího než svůj názor na mě.“

„V tom případě dovol, abych ti poděkoval za kompliment.“

„Vždyť já ti za kompliment nepoděkovala.“

„To není nutné. Taky to žádný kompliment nebyl. To byl neoddiskutovatelný fakt, který jsem zakamufloval jako názor. A dovol, abych k tomu dodal, že jsem možná skutečně mohl prozradit něco jiného, ale právě v tomto okamžiku mě nenapadá nic zajímavějšího ani mě nic nezaměstnává víc než velkolepý dojem, který na mě děláš.“

Zasmála se. Opravdu, zasmála. Skoro bych za tím z čiré radosti napsal vykřičník. Takže tuhle bitvu jsem přece jen ještě neprohrál, protože se zasmála, ať mě vezme čert, jestli to není pravda.

„Přitom je mi to k ničemu,“ pronesla.

„Co je ti k ničemu?“

„Že jsem hezká. S krásou jsem to nikdy nikam nedotáhla.“

„Mně to k něčemu je.“

Zase se zasmála. Teď jsem se musel vystříhat té chyby, že bych hned po druhém vydařeném vtípku začal v tuhle marnou misi věřit, poněvadž to by ovlivnilo míru mé troufalosti. Díval jsem se na ni. To zabralo. Znovu jsem se ztratil v jejím povzneseném pohledu, který prozrazoval, že naděje na úspěch jakékoliv strategie je směšná.

„A co přesně se ti na mně tak líbí?“ zeptala se.

„Krásně tancuješ.“

Předklonila se, vzala mě za ruku a podívala se na mě.
„Snažíš se mě sbalit?“

„To bych se neodvážil.“

„Škoda. Myslím, že by ti to docela šlo.“

„Vynikám v iniciativách předem odsouzených k nezdaru.“

„V tom případě tedy neřeknu, že podle mě taky umíš dobře tancovat.“

„Od toho bych tě důrazně zrazoval.“

„Možná bude lepší vrátit se k prvotnímu tématu našeho hovoru,“ prohlásila.

„Ano.“

„Jak ty si představuješ svoji budoucnost?“

„Nejdeš na to najednou trochu zhurta?“

Opravdu jsem tohle všechno řekl. Dokážu si ten rozhovor stále vybavit slovo od slova, ale nemám ponětí, kde se to ve mně vzalo. Obvykle tak dobře netancuji. Většinou se zuby nehty snažím držet krok, jako bych někoho zatýkal. Můj švih, lehkost a bravura tentokrát nepochybně vycházely ze skutečnosti, že jsem už dopředu dospěl k závěru, že Clio má převahu, že se jí nechám vést a od tance nebudu očekávat nic jiného než tanec samotný. Kéž by tomu tak bylo vždycky. Kéž by tomu tak bylo aspoň ještě jednou jedinkrát. Mohl bych o tom napsat báseň.

„Chtěl bych o tobě napsat báseň,“ pronesl jsem.

„Musím ti pro ni stát modelem?“

„Když jsem ještě žil v Nizozemsku, jednou jsem si usmyslel, že si podám inzerát: ‚Básník hledá modelku pro akty.‘ Ale nakonec jsem to neudělal. Vystačil jsem si s tím žertíkem samotným. Jeho skutečné provedení by mi mohlo přinést zklamání.“

„To si jen myslíš.“

„Pokud mám tvou odpověď brát jako návrh, nezbyvá mi než se utvrdit v přesvědčení, že jsme měli pravdu, když jsme toho od budoucnosti katolických hodnot příliš nečekali.“

„Tak pojďme. Máš to domů daleko? Píšeš rukou, nebo na obstarožním psacím stroji? Lidé jako my, které nezajímá budoucnost, pochopitelně nepoužívají počítače. A jsi jako básník aspoň trochu dobrý? Ráda bych si byla podobná.“

Při čteních a veřejných besedách se mě v Nizozemsku dříve tak často ptávali, proč jsem se stal básníkem, až jsem si na to v jednu chvíli vymyslel standardní odpověď: „Samozřejmě proto, abych mohl balit ženský.“ S tou banalitou jsem si vystačil do chvíle, než mi jeden pohotový moderátor položil do očí bijící navazující otázku: „A funguje to?“ Od toho okamžiku jsem se musel pustit do hledání nové standardní odpovědi.

Kdybych mohl poslat dopis svému vlastnímu mladšímu já, rád bych ho ohromil zprávou o svém prvním setkání s Clio. Na základě této zprávy by mé mladší já jako standardní postup ke standardní odpovědi bezpochyby přidalo, že k balení ženských není ani nutné básně psát. Stačí básníkem být. Pořád já tu báseň Clio stále ještě dlužím.

Když přede mnou najednou ve vši své noblese stála v mém umouněném prťavém bytečku, v doupetí mých staromládeneckých fantazií, smrskla se moje bravurní nonšalance na klopotnou inventarizaci možností. Všechny strategie, které mě napadaly, začínaly co nejrychlejším podáním co největšího množství alkoholu. Jednu láhev jsem ještě měl. Pustil jsem se do umývání sklenic. Clio se zeptala, kde se může převléct. Jejím vtipu jsem se příliš hlasitě zasmál a ukázal jí cestu do koupelny.

Mezitím jsem hledal vývrtku. Nakonec se ukázalo, že leží tam, kde má. Korek se rozlomil. Spěšně jsem uplatnil nouzový postup, při němž jsem vývrtku zarazil do zbývající poloviny korku a krouživým pohybem ho vytáhl. Nalil jsem víno do sklenice a dvěma prsty vylovil rozdrolené kousičky. Neměl jsem do čeho si prsty utřít, a tak jsem si je v rychlosti osušil

o kalhoty. Clio z koupelny stále ještě nevyšla. Naštěstí tedy nebyla svědkyní mého amatérského fušerství. Vypil jsem sklenici jedním douškem a pak jsem obě sklenice naplnil s výrazem, jako bych právě načínal novou lahev. V ústech jsem ucítil kus korku. Než jsem došel ke dřezu, abych ho vyplívl, Clio z koupelny vyšla.

Od onoho večera, kdy jsme se seznámili, až po den naší rozluky jsem měl dojem, že je vždy o krok přede mnou. Když jsem o něco stál, Clio už to měla zařízené. Když jsem došel k nějakému závěru, Clio si ho už dávno udělala. Když jsem se chtěl chopit nějaké iniciativy, Clio ji už dávno zavrhla. V tanci vedla ona, o tom nemohlo být pochyb. A kdykoliv jsem o tom později přece jenom zapochyboval nebo kdykoliv jsem zapochyboval o tom, zda mi to je příjemné, vytanula mi na mysli vzpomínka na to, jak se oné první noci vynořila z mé koupelny, čímž jsem všechny pochybnosti umlčel.

Byla totiž nahá — v tom smyslu, že si svlékla veškeré oblečení a neměla na sobě nic. Nechala si pouze punčochy, jejichž krajkový lem jí končil na stehnech, jak jsem to znal vlastně jen z fotografií na internetu, a boty na vysokém podpatku. Jinak byla v zásadě naprosto obnažená.

„Nehledal jsi snad modelku na akty? Vyhovovalo by to takhle nějak tvým potřebám? Nebo si pořád myslíš, že myšlenka samotná je lepší než její praktické provedení?“

Co jsem na to měl odpovědět? Ten kousek korku jsem spolkl. Hlavou mi blesklo, že je škoda, že jsem ty sklenice s vínem už postavil na kuchyňskou linku, a tudíž jsem je v čirém ohromení nemohl teatrálně upustit. To by totiž byla nejlepší odpověď. Jak tam tak přede mnou stála, byla nejen nahá, ale i dokonale tvarovaná, jako renesanční socha. Kdybych řekl, že byla krásná, byla by to jen hloupá slova. Jenže

takové ženy už se dneska nedělají, pomyslel jsem si, tak objektivně estetické jako Dafné, k níž láskou vzplanul Apollón, jako Diana přistižená při koupeli, jako řecká bohyně, jako Múza. V méně poetickém pojetí by se rovněž skvěle dala popsat jako nestydatá modelka na vysokých pornonohou s úzkými dívčími boky, se zadečkem k nakousnutí a s rozkošnými plnými kozičkami šťavnatými jako třešně.

Zatímco jsem ji líbal a hladil po teplých a měkkých bronzových stehnech, v šoku jsem si uvědomil, že už ji líbám a hladím a že jí se to očividně líbí. Byla tak křehká, že se pod mýma hladovými rukama málem rozplývala. Zatímco já jsem stále ještě setrval v ohromení nad svou objevitelskou cestou po patině jejich tesaných křivek, ona už mi vytáhla ptáka z kalhot. Laskala ho svou rozkošnou ručkou lehoučkou jako letní vánek. pomyslel jsem si, že bych možná měl něco pronést, abych stvrdil kosmický význam tohoto okamžiku, ale ona mě pustila a otočila se. Předklonila se a jednou rukou se opřela o červenobíle kostkovaný kuchyňský stůl. Aby zaplašila jakoukoliv případnou pochybnost o svých úmyslech, druhou rukou mě za zády znovu popadla za ptáka a bez okolků si ho přistrčila ke vchodu do kundičky. Pak ho pustila, nyní už zase volnou ruku položila vedle druhé na plastový ubrus, ještě víc se předklonila a tu svou kundičku a prdelku s neomylným smyslem pro přesnost vyšpulila. Zajel jsem do ní jako pistole do futrálu. Tohle byla šukačka. Uvědomil jsem si, že spolu oficiálně šukáme. Pohybovala boky v pomalém savém tempu tanga a já ji nechal vést. Kuchyňský stůl vrzal. Clio ani nehlesla. Já měl kalhoty ještě na půl žerdi, překážel mi pásek. Zatímco jsem přemýšlel, jak si ho rozepnout, aniž bych ji přitom vyrušil, s hlubokým zasténáním se udělala. Plácla sebou na stůl.

„Promiň,“ řekla.

Zvedl jsem ji a jako ochablou, unavenou srnku ji uložil k sobě do postele. Svlékl jsem se, lehl si vedle ní a objal ji. Usnula mi na rameni. Celou noc jsem s nevěřičně vytřeštěnými očima laskal její tělíčko.

„Děláš to často?“ zeptala se druhý den ráno po probuzení.

„Ne,“ odpověděl jsem tiše. „To bylo poprvé.“

„Pro mě taky.“

Nezasmáli jsme se, protože tu o žertování nemohlo být ani řeči. Vstal jsem a postavil pro ni na kávu. Na kuchyňské lince pořád čekaly ty dvě nedotčené sklenice vína. Všechno zůstalo tak, jak jsem to zanechal předchozího večera, ale nic už nebylo stejné. Clio se v koupelně oblékla. Vyšla z ní jako nedosažitelná stylová Italka, kterou jsem poznal předchozího večera.

Políbila mě na ústa. „Ještě u tebe mám tu báseň,“ pronesla.

„Ty jsi báseň.“

Zasmála se. „Ne, veršotepče, takhle snadno se z toho nevykrotíš.“

Nyní, když to všechno sepisuji, mě ohromuje, jak do detailů se mi ten první večer a noc s Clio vryly do paměti. Mohu je popsat na sto nejrůznějších způsobů, ale samotný film, jenž se mi v hlavě přehrává, je ostrý jako břitva a neobsahuje žádná slepá místa. Převypravovat ho je pro mě bolestné. Jak onen hedvábný večer a sametovou noc kvůli tomuto resumé znovu prožívám, nevyhnutelně jsem konfrontován se skálopevným vědomím, že mé štěstí pominulo a nemá smysl doufat, že si ho ještě někdy budeme vybavovat společně. Tím, že se snažím co nejdůležitěji napsat, jak krásné to bylo, mi stále bolestivěji dochází, co všechno jsem ztratil.

Zvažoval jsem, že se takového trýznění ušetřím, říkám to upřímně. Když se to vezme kolem a kolem, matérie, kterou opravdu potřebuji, abych mohl dát dohromady příběh, jenž zde chci vyprávět, se dá shrnout do šesti vět. V Janově jsem potkal Clio. Zamiloval jsem se do ní a ona dle svého vyjádření též do mě. Začali jsme spolu chodit. Clio byla nespokojená se svou prací. Když dostala pracovní nabídku v Benátkách, bylo jasné, že ji přijme. Protože jsem byl zamilovaný a měl jsem za to, že jsme spolu šťastní, rozhodl jsem se přestěhovat s ní. To je v podstatě všechno. Tak to stojí v osnově tohoto románu, kterou jsem si připíchl na zeď nad psacím stolem tady ve svém pokoji v Grandhotelu Evropa. To by stačilo k objasnění, proč jsem přesídlil z Janova do Benátek. A vysvětlení motivace k tomuto přesunu je vlastně jedinou funkcí této kapitoly.

Jenže jak dopředu promyslím některé následující epizody s Clio, které budu muset popsat, na což se netěším, byť tehdejší bolest možná zmírní bolest současnou, uvědomuji si, že bude nesnadné smysluplně a procítěně vysvětlit, proč jsem s ní navzdory všemu zůstal, pokud ve svém příběhu nenechám zazářit i magii našeho prvního večera a noci, stejně jako zářila v mých vzpomínkách, když jsem ještě měl naději, že si Clio udržím. Až se ve svém vyprávění konečně dostanu k bodu, kdy se budu muset rozepsat o tom, jak jsem opustil ji i Benátky a jak jsem se ocitl v tomto hotelu, nebudu schopen v plné míře zachytit své výčitky svědomí a svůj zármutek, pokud si nejprve nedám práci s popisem předchozích pocitů štěstí, ačkoliv vzpomínání na tyto pocity štěstí můj zármutek v daném okamžiku jenom umocní.

Už onoho prvního večera, kdy jsem se s Clio seznámil, jsem pojal pošetilou myšlenku, že bude mou životní láskou.

A myslím si to i nyní při psaní, po všem, co se mezitím odehrálo. Žena mého života žije v mé minulosti. Bez ohledu na aliteraci je to příšerná věta. Nechci po vzoru hotelu, v němž přebývám, a kontinentu, po němž je pojmenován, dojít k závěru, že nejlepší časy už mám za sebou a že od budoucnosti nemohu očekávat víc než jen vzpomínky na minulost.

Múzy jsou podle řecké mytologie dcery Mnemosyné, což znamená „vzpomínka“. Clio, jež nese jméno jedné z devíti múz, se pro mě mezitím skutečně stala dcerou vzpomínky, poněvadž jen s pomocí svých vzpomínek ji dokážu probudit zpátky k životu.

5

Náš první společný večer byl počátkem neuvěřitelně samozřejmého pokračování. Ve světových dějinách se všechno jeví tak ohromně jednoduše. Dojde k nějaké historické události, která čas rozštěpí vedví. Podle železných zákonů příčiny a následku je poté všechno naprosto zásadním, pozoruhodným a pro výuku příhodným způsobem jinak než předtím. Mně ale skutečný život často připadal mnohem vzpurnější a neuspořádanější. Tolikrát jsem zažil, že se historické události mého vlastního života nehodlaly držet zákonů historiografie, že příčina jako prskající benzinový motor, který ne a ne naskočit, nevedla do pohybu nic, natožpak následky, a že nadcházející období se po nějaké chvíli setsakramentsky začalo podobat období předcházejícímu. To se ve světových dějinách čas od času také přihodí, ale o tom se pak mlčí. Nevydařené historické okamžiky jsou takové, o nichž už nikdy neuslyšíte. Lze se pak divit, že všichni nadále věří v příčinu a následek?

Jenže tentokrát všechno proběhlo opravdu tak, jak mělo. Clio možná díky svému křestnímu jménu věděla, jak psát dějiny, faktem zůstává, že se řídila svou epifanií a že od oné první noci bylo všechno jinak. Zůstala, ačkoliv já jsem skutečně dumal, čím jsem si to zasloužil, takže historický okamžik našeho setkání se stal milníkem rozdělujícím čas na epochu bez Clio a na éru s ní, jež se totálně ve všech ohledech lišily.

Období, kdy jsme spolu žili v Janově, bylo asi nejkrásnější. Abych klišé učinil zadost, měl bych je popsat jako bezstarostné. Opak však byl pravdou. Právě to se mi na tom líbilo. Byl jsem natolik paf z toho, že mě Clio pokládá za hodného pobývat v její blízkosti, a natolik ohromený nezaslouženou výsadou mít po svém boku ženu jejího kalibru, že jsem si bez přestání uvědomoval svou povinnost a úkol překonávat sám sebe a o všechno, co mi Clio tak lehkovážně a neprozřetelně poskytovala, jsem se vždy snažil zpětně zasloužit. Zmocňovala se mě nádherná horečnatá nervozita, díky níž jsem byl duchapřítomný, pozorný, ve střehu a plný života. Pocítí-li muž jednoho dne potřebu se někomu vyrovnat, může to nasměrovat celou jeho existenci. Bezstarostnost se hodí pro prázdninové lásky, šukání sekretářky po novoročním večírku nebo na zaslouženém odpočinku v thajském bordelu. S tělem, co je hned k máni, číhá za rohem nuda, jelikož jediné, co člověka drásá, je jeho vlastní ješitnost, a pohazení se dostává jen jeho vlastnímu egu. I to je fajn, ale žádná velká láska hodná takového jména nemůže nikdy být bezstarostná. Nepochybuje-li člověk o vlastní dostatečnosti, je láska pouhým zabíjením času nebo zaháněním osamělosti. Člověku neprospěje, a světu už vůbec ne.

Ze všeho nejdřív jsem se zaměřil na nenucenost, s níž mi Clio ve své skvostné garderobě dennodenně dělala společ-

nost. Abych jí mohl kráčet po boku, nesměl se můj zjev tlouct s jejím. Jako posedlý jsem si začal kupovat obleky, na míru šité košile od Pissimbona a hedvábné vázanky od Finolla. Sám od sebe jsem začal chodit k holiči, a když Clio jednoho dne utrousila, že existují i kosmetické salony pro pány, zhluboka jsem se nadechl, potlačil předsudky a do jednoho takového salonu se objednal. Jsem v pokušení vypomoci si literárním přirovnáním a napsat, že když jsem se nechával pudrovat na podušce z růžových okvětních lístků, cítil jsem se jako viking v salonu krásy, jenže takové přirovnání by nesedělo, protože já jsem skutečně vikingem v salonu krásy byl.

Abych nebudil zdání, že se zabývám jen svým zevnějškem, vyvíjel jsem různé iniciativy, které by mě dříve spíše unavovaly, což ovšem neplatilo pro finančně náročné nájezdy do nejlepších restaurací ve městě, kterážto iniciativa patřila zároveň k mým nejúspěšnějším, byť jen proto, že Clio téměř ve všech podnicích vítali jako starou známou. K tomu náležely i dlouhé procházky po městě, jež jsme oba tak dobře znali a jež jsme se přesto učili vidět očima toho druhého. Soutěžili jsme mezi sebou, kdo z nás na základě minulosti vyčtené ze starých kamenů přisoudí uličkám středověkého labyrintu lepší význam. Clio téměř vždy vyhrála, ale já jsem porážku snášel lehce, protože pýcha nad tím, že se můžu ukazovat na veřejnosti po jejím boku, mě naplňovala velkorysostí. Byl bych schopen zmlátit kolemjdoucí, kteří se po nás nedívali.

Ovšem zcela nevyčerpatelným zdrojem kýženého nedostatku bezstarostnosti byla Cliina horkokrevnost. Rychle jsem přišel na to, že Clio má velice vyhraněné názory a že jí noblesní vzezření nebrání dávat je zcela explicitně najevo, a to zejména zasáhl-li ji blesk popudlivosti. Mohlo jít o naprosté podružnosti, třeba o turisty, kteří se nám před katedrálou

na Piazza San Lorenzo připletli do cesty, což mě uklidňovalo, protože jsem si tím pádem mohl namlouvat, že o podružnosti se jednalo i v případech, kdy se její nevrlost týkala mě. To ovšem neznamená, že jsem se nevydělil k smrti, když se to stalo poprvé, a v každém dalším případě vlastně také. Tomu bylo potřeba se stůj co stůj vyhnout, ale s ohledem na její nevyčitatelnost nebyl takový úkol jednoduchý. Příklad? Příkladů ještě přijde na přetřes spousta. V kontextu našeho pohádkového pravěku se raději zaměřím na kladné stránky její vřelé středomořské povahy, díky níž byla nedostižnou milenkou. Někdy jsem si opravdu říkal, čím jsem si ji zasloužil.

Na mé naléhání jsme navštívili muzea na Strada Nuova. Clio mě jako tornádo vláčela sály v Palazzo Rosso a Palazzo Bianco. Měla přehled a prostřednictvím vystavených děl, která se jejímu obdivu netěšila o nic víc než kuchyňské potřeby, jež denně používala při vaření, mi s nonšalancí sobě vlastní v kostce vyložila celé dějiny umění. Šlo jí o ideje techniky a formy, které se v obrazech uplatňovaly. Artefakty samotné považovala za téměř zbytečné a každopádně nedokonalé vizualizace těchto idejí. Rozhodně nebylo nutné se nad nimi příliš pozastavovat. Poukazovala na figle a nedostatky malířů jako Van Dyck, Piola, Strozzi a Guercino, jako by to byli její současníci a dobří známí, nad nimiž od počátku jejich kariéry kroutí hlavou. Žila v jejich minulosti. Tam byla doma.

A pak jsme se najednou ocitli v Palazzo Bianco před slavným Caravaggiem. Opravdový ecce homo. Polonahý Kristus s trnovou korunou, se svázanými zápěstími a sklopeným pohledem, jehož nám, lidu, který chce vidět jeho ukřižování, s cynickým postojem ukazuje Pilát Pontský. Za ním stojí žalárník s brkem v turbanu, jenž ve zvláště delikátním gestu snímá Kristovi z ramen plášť. Clio o Caravaggiu psala

disertační práci. Publikovala o jeho dílech několik článků a doufala, že se jí ve volném čase jednou podaří napsat o něm monografii. To všechno už jsem od ní věděl. Požádal jsem ji, aby mi to věhlasné mistrovské dílo vyložila.

„Jenže víš co, Iljo? S tímhle obrazem je problém. Upřímně si nemyslím, že to je Caravaggio.“

„Oprav mě, pokud se mýlím, ale mám za to, že se jedná o největší lákadlo tohoto muzea?“

„Já vím. Právě proto bych svoje pochybnosti nikdy nemohla publikovat. Zlynčovali by mě.“

„Kdyby se ukázalo, že jediný Caravaggio v Janově není pravý, byla by to taková malá katastrofa.“

„Není jediný.“

„V Janově je přece jenom jeden. Nebo ne?“

„V každém případě to není tenhle.“

„A co je na něm podle tebe špatné?“

„Nemluv tak nahlas. Je to namalované v Caravaggiově stylu, ale příliš okatě, takže to nemůže být sám Caravaggio.“

Zasmál jsem se. „Taková námitka by se podle mě dala vznést proti všem mým knihám.“

„V tom se mýlíš,“ řekla. „Mistrovství není okaté. Podívej se na brko toho žaláříka. To je sice výslovný caravaggiovský prvek, on maluje brka všude, ale tohle brko tu trčí tak nějak urputně. Nehodí se k tomu turbanu a je namalované až příliš dobře. To samé platí pro provaz, který se Kristovi zařezává do zápěstí. Je to výjimečně zdařile provedený detail, ale tím na sebe poutá pozornost. Odvádí ji od děje. Štětec si na tomhle kousku plátna vyhrál až příliš. Vidíš, co mám na mysli? U pravého Caravaggia jsou podobné detaily vždycky letmější a celek mnohem víc promlouvá k podvědomí jako mentální představa, jako by před ním visel závoj, podobně jako u Vermeera.“

„Copak tohle plátno nikdy neprošlo žádným technickým rozborem?“ zeptal jsem se, abych položil inteligentní dotaz.

„Muzeum to neumožní. To samo o sobě už samozřejmě o něčem vypovídá. Podle mě vědí, že jim teče do bot.“

„Ty taky tečeš?“

Nechápavě se na mě podívala.

Ukázal jsem na cedulku hlásající, že toalety se nacházejí nahoře.

Stiskla mi vší silou ruku a po tváři jí přelétl závoj vzrušení, jako by k jejímu podvědomí promlouvala určitá mentální představa.

„Tady ne,“ zašeptala. „Všichni mě tu znají.“

„Nikdo tu není.“

Nikdo tam nebyl. Janov není turistické město. V muzeu bylo jako po vymření. Na plošince nad schody jsme potkali jediného kustoda. Snažil se nás navést na doporučený směr prohlídky. Vypadalo to, jako by tento skromný úkol zaměstnával maximum jeho intelektuální kapacity.

„Franceschiniho personální politika,“ zašeptal jsem.

Clio se snažila zadržet smích. Řekla kustodovi, že to je v pořádku a že má autorizované povolení. Táhla mě opačným směrem, než nás posílal kustod, kterého tam zanechala v existenciálním zmatku.

Zavřel jsem za námi dveře záchodu. Málem mě nenechala ani zamknout. Jazykem už mi rejčila v ústech a rukou v kalhotách. Šli jsme po sobě jako dva vyhladovělí lvi, kteří se vzájemně považují za hozený kus masa. Vykasal jsem jí sukni. Ona mi stáhla kalhoty až ke kotníkům. Na vytvoření estetické scény nebylo dost prostoru. Dostrkala mě pozadu na prkýnko a jak jsem tak na něm seděl zády natlačený na splachovací nádržku, s ptákem trčícím kolmo vzhůru, postavila